

nummer 2/1978

W

wetenschappelijk

C

onderzoek- en

D

documentatie

C

centrum

Justitiële verkenningen

Inhoud

blz.	
3	Voorwoord
5	Dr. F. A. C. M. Denkers Van criminologie naar organisatiesociologie
13	J. E. Hall Williams Criminologische mythen en feiten.
21	S. Halleck en A. D. Witte Is resocialisatie dood?
28	H. en J. Schwendinger Sociale klasse en de definitie van misdaad.
33	Ph. Brickman Misdaad en straf in sport en maatschappij.
40	Literatuuroverzicht
40	Algemeen
44	Strafrecht en strafrechtspleging
55	Criminologie
69	Rechtsociologie
70	Gevangeniswezen
72	Reclassering
77	Psychiatrische zorg
78	Kinderbescherming
82	Politie
83	Drugs
86	Boekwerken

Voorwoord

Een gevarieerde aflevering van Justitiële verkenningen deze keer. Dr. F. A. C. M. Denkers, politiepsycholoog te Amsterdam, geeft zijn visie op de vraag welke bijdrage de criminoloog tot de beleidsvoering kan leveren. Dit naar aanleiding van het artikel van dr. J. van Dijk over wetenschap en beleid in Justitiële verkenningen, 1977, nr. 7. Verder aandacht voor de mythen en werkelijkheid binnen de criminologie, verwoord door J. E. Hall Williams. Twee punten die hij aan de orde stelt — resocialisatie en radicale criminologie — worden nog verder uitgediept in de artikelen van Halleck en Witte en van het radicale criminologenechtpaar H. en J. Schwendinger.

3

Besloten wordt met een artikel van Brickman die een poging doet straffen zoals die in de sport bestaan te integreren in het maatschappelijk strafstelsel.

Van criminologie naar organisatiesociologie

door dr. F. A. C. M. Denkers

De relatie tussen het toegepaste criminologisch onderzoek en het strafrechtelijke beleid wordt door steeds meer auteurs als problematisch ervaren. Met name wordt betwijfeld of de invloed die er van het criminologische onderzoek uitgaat op de besluitvorming van de verschillende strafrechtelijke organen, wel voldoende is. Deze bezorgdheid heeft in de afgelopen jaren talrijke criminologen geïnspireerd tot het doen van suggesties en tot het ondernemen van daadwerkelijke pogingen om deze invloed te vergroten. Zo zijn de criminologische onderzoekverslagen mettertijd steeds beter leesbaar en toegankelijker geworden voor de veelal niet-gedragswetenschappelijk geschoolde strafrechtelijke functionarissen. Daarnaast wordt door vele criminologen getracht om de te beïnvloeden beleidsfunctionarissen (of representanten daarvan) zoveel mogelijk reeds in een vroeg stadium bij het onderzoek te betrekken: door de vraagstelling van te voren aan hen voor te leggen; door de vragenlijst te laten beoordelen; en door de onderzoeksresultaten persoonlijk met hen door te spreken.

Bij deze ontwikkelingen is door Van Dijk in *Nogmaals Wetenschap en Beleid* (Justitiële Verkenningen, nr. 7, 1977, pp. 5-12) een belangwekkende kanttekening geplaatst. Niet dat hij bovenstaande principes om de kloof tussen wetenschap en beleid te dichten, niet toejuicht. Maar, zo merkt hij op, waaraan in de discussies over de verhouding tussen wetenschap en beleid tot nu toe is voorbijgegaan, is de prealabele vraag of het strafrechtelijke apparaat eigenlijk wel een beleid voert. Het antwoord op deze vraag acht hij van cruciaal belang. Want naarmate de beleidsvoering van de zijde van het strafrechtelijke apparaat zwakker is ontwikkeld, zal de invloed van criminologische research geringer zijn.

Derhalve, zo lijkt Van Dijk vrij vertaald te

concluderen, zullen criminologen die invloed op het beleid nastreven, zich niet alleen, zoals zij tot dusverre hebben gedaan, moeten bekommeren om het onderzoek en de rapportage daarvan (bijvoorbeeld, het taalgebruik). En ook niet alleen om de interactie met de beleidsfunctionarissen (bijvoorbeeld, het vroegtijdige betrekken daarvan). Maar ook en vooral om de beleidsvoering van de betreffende instantie. En om aan te geven dat er voor dit laatste bepaald wel reden is, refereert hij aan een eerder door mij gedane uitspraak 'dat de verschillende politiediensten met uitzondering van de verkeersdienst, in veel mindere mate een beleidsvoering doen', dan ik aanvankelijk veronderstelde (p. 6).

6

Met deze gedachtengang van Van Dijk ben ik het volstrekt eens. Minder evenwel als het op de concrete uitwerking daarvan aankomt. Want als hij zich vervolgens afvraagt welke bijdrage een criminoloog dan zou kunnen leveren tot de beleidsvoering, luidt zijn antwoord: *het verschaffen van betrouwbare informatie*. Want 'om een beleid te kunnen voeren moet een organisatie niet alleen weten wat haar doelstellingen zijn maar zij moet ook zicht hebben op de ontwikkelingen die zich voltrekken in het deel van de werkelijkheid waarop deze doelstellingen betrekking hebben'. En: 'Om een beleid te kunnen voeren moet de organisatie (. . .) voortdurend gevoed worden met betrouwbare informatie over wat er in het veld gebeurt en over wat de buitendiensten daaraan doen.' Dit betekent, bijvoorbeeld, 'dat het voeren van een beleid op het gebied van de criminaliteitsbestrijding een voortdurende terugkoppeling vereist van gegevens over de (lokale) criminaliteit en over de (lokale) strafrechtspleging.' (p. 7).

Natuurlijk, het verschaffen van betrouwbare informatie kán invloed hebben op alle fasen van de beleidsvoering (het formuleren van doelstellingen, het kiezen van middelen, het uitvoeren van de genomen beslissing en het evalueren van de beslissing/uitvoering). Maar dit veronderstelt wel dat er al op de een of andere manier een beleid wordt gevoerd. Dit nu is lang niet overal en altijd in even sterke mate het geval. De reden is, dat de daarvoor vereiste infrastructuur dikwijls ontbreekt. Wat

in die gevallen dan ook benodigd is, is niet primair het verschaffen van informatie, maar *de opbouw van een infrastructuur* die het voeren van een beleid mogelijk maakt. Voor wat politie betreft, reken ik de volgende twee factoren tot de belangrijkste infra-structurele condities voor het voeren van een beleid:

- a. de mentale instelling, en
- b. organisatorische voorwaarden.

a. Mentale instelling

Aan de mentale instelling, benodigd om tot een consequente, doordachte en eigentijdse beleidsvoering te komen, kleven verschillende aspecten. Je moet weten wat beleid is (anticiperen, prioriteiten stellen) en wat het niet is (geen legalisme, het Wetboek van Strafrecht is geen handboek voor het beleid); je moet er de voordelen van zien (een beleid maakt het mogelijk om efficiënt te delegeren); je moet er de noodzaak van inzien (een beleid geeft een organisatie een eigen identiteit); je moet er aardigheid in hebben (het voeren van een beleid is iets geheel anders dan het reageren op incidenten); en je moet er de mogelijkheden toe zien.

Wat ik in dit verband vooral wil benadrukken, is, dat je er ook de durf toe moet hebben.

Daaraan ontbreekt het nogal eens bij de politie. Want wie de politie attendeert op de noodzaak of wenselijkheid om zelfstandig een beleid te voeren, krijgt niet zelden als reactie te horen: 'Ja, maar dat mogen wij niet. Want wij zijn ondergeschikt aan het bevoegde gezag. Dat bepaalt het beleid, en wij zijn alleen maar uitvoerders'.

Dit is, tot op zekere hoogte, ontegenzeggelijk waar. Maar, in de eerste plaats, dan is er toch altijd nog zoiets als een uitvoeringsbeleid. En, in de tweede plaats: ik heb het gevoel dat de frase 'ondergeschikt aan het bevoegde gezag' soms te letterlijk wordt geïnterpreteerd. Natuurlijk, en hopelijk tot in lengte van dagen, is de politie ondergeschikt aan het bevoegde gezag. Althans als het gaat om de uitvoering van door de autoriteiten genomen beslissingen. Dit sluit evenwel niet uit dat de politie op informatief of opiniërend niveau best een eigen geluid mag laten horen,

en met eigen beleidsvisies mag komen, die eventueel afwijken van die van het bevoegde gezag.

Ik denk zelfs dat dit bittere noodzaak is.

Ten eerste, om psychohygiënische redenen, doordat een eigen beleidsvisie een korps en zijn leden een eigen identiteit geeft. Wanneer de beleidsvoering al te zeer wordt overgelaten aan anderen, wekt dit frustraties, die sterke repercussies kunnen hebben op de stemming en het functioneren. En, ten tweede, om zakelijke redenen. Want het is niet goed mogelijk om; bijvoorbeeld, het personeel te begeleiden en te trainen of te vormen, als niet eerst is bepaald waarheen het personeel moet worden begeleid.

8

Zoals gezegd, van deze mogelijkheid om op tenminste opiniërend niveau een eigen beleid te voeren, wordt onvoldoende gebruik gemaakt. De politie is veelal te loyaal aan het bevoegde gezag en zij interpreteert artikel 28 van de Politiewet te letterlijk. Daar komt bij dat als de politie eens een eigen geluid laat horen, dit haar niet altijd in dank wordt afgenomen. Mede als gevolg van de toenemende verpolitiserings van de politie, staan kamerleden en/of plaatselijke raadsleden tegenwoordig al gauw klaar om de Minister en/of de Burgemeester te vragen of het hem bekend is dat korpschef X van oordeel is dat Het is duidelijk dat deze en andere reacties de door mij voorgestane grotere mondigheid van de politie eerder tegenhouden dan bevorderen. Politieke partijen, bestuurlijke en justitiële autoriteiten zouden er goed aan doen zich dat te realiseren en de politie de zo noodzakelijke ruimte te geven om zelf (hardop) te denken. Het bezwaar dat hiertegen weleens wordt ingebracht, is dat de politie hiermede haar neutraliteit zou kunnen verliezen en tot politieke stellingnames zou kunnen komen. Hoe men dit gevaar ook waardeert, het is onmiskenbaar altijd aanwezig. Maar naar mijn oordeel behoeft men daarvoor minder beducht te zijn, als men beseft:

— dat de kans op expliciete, politiek gekleurde stellingnames toeneemt, juist naarmate de feitelijke vrijheid van meningsuiting, zowel

binnen een korps als naar buiten toe,
geringer is;

— dat het laten horen van een eigen politio-
neel geluid nog niet betekent dat het geluid
ook ten uitvoer wordt gebracht.

— dat het niet gaat om de uiting van
particuliere, al of niet politiek geïnspireerde,
opvattingen van korps X (of politiefunctio-
naris Y), maar om wat naar het oordeel van
het betreffende korps vanuit *zijn* politionele
invalshoek en know how beleidsmatig de
voorkeur verdient (bijvoorbeeld, het al of
niet aanleggen van een binnenring, het al of
niet decentraliseren van de politiegebouwen).

b. Organisatorische condities

Het voeren van een zelfstandig en eigentijds
beleid vraagt, behalve om een mentale, tevens
om een organisatorische infrastructuur.

Nodig zijn stafbureaus, een afbakening van
de verschillende bevoegdheden (beleids-
voorbereidende, beleidsbepalende en uit-
voerende), overlegstructuren met een vooraf
nauwkeurig aangegeven status (informatief,
opiniërend of besluitvormend), enzovoort.
Naast deze interne condities dienen echter
ook externe voorwaarden te zijn vervuld.

De belangrijkste hiervan vloeit voort uit de
erkenning dat de politie, hoewel zij aan de
ene kant behoort te streven naar een eigen
identiteit, aan de andere kant niet alléén een
beleid kan en mag voeren. Zij kan en mag dit
slechts doen in samenwerking met de samen-
leving, in wier dienst zij staat, en met de
bestuurlijke en justitiële autoriteiten, aan wie
zij hiërarchisch ondergeschikt is.

Hoewel ik alle overlegvormen waartoe deze
samenspraak noodzaakt, van eminent belang
acht, beperk ik mij hier tot de dialoog met
het bestuur en de justitie: het tripartite
overleg, dat nog niet overal even goed van de
grond schijnt te zijn gekomen. Weliswaar
vinden er op allerlei niveaus contacten plaats
tussen politie, justitie en bestuur, maar het
echte beleidsmatige overleg laat nog te
wensen over. Allerwege wordt dan ook gepleit
voor een geïnstitutionaliseerd en periodiek
beleidsoverleg tussen korpschef, hoofdofficier
van justitie en burgemeester. Het lijkt mij
een goede zaak wanneer het ooit zover zou

komen. Toch denk ik dat het niet genoeg is. Want een tripartite overleg dat zich afspeelt tussen drie topfunctionarissen heeft, vanuit een bestuurskundig standpunt, grote nadelen. Wie het beleidsmatige, tripartite, overleg ophangt aan een drietal vaste personen, maakt dit overleg, in de eerste plaats, erg kwetsbaar. Er is altijd het risico dat de toevallige drie personen elkaar niet liggen of dat er zelfs sprake is van een incompatibilité des humeurs. Daarnaast bestaat er altijd het gevaar dat de zakelijke bespreking van een bepaald onderwerp (te) langdurig wordt uitgesteld omdat een van de deelnemers (die het op dat moment toch al zo moeilijk heeft en/of met andere zaken is geoccupeerd) moet worden 'gespaard'. Een dergelijk overleg is, in de tweede plaats, ook daarom te eng, omdat de drie topfunctionarissen niet alles kunnen weten van de zaken die in het overleg behandeld (behoren te) worden. Wie denkt van wel, heeft het beeld van de klassieke super-manager voor ogen, die alle onderdelen van de organisatie tot in de finesses beheerst. In een beetje groot korps, wordt dit, althans in de huidige tijd, al gauw een utopie.

Op grond van deze overwegingen ben ik daarom voorstander van een intensivering, verbreding en delegatie van het tripartite overleg. Een intensivering houdt in dat er frequenter overleg wordt gevoerd; een verbreding impliceert dat, al naar gelang de agenda, vaste of terzakekundige (staf)functionarissen aan het overleg deelnemen, dan wel dit voorbereiden. En een delegatie houdt in, dat er ook tussen de lager gelegen niveaus van de verschillende organen regelmatig beleidsvoorbereidend of beleidsbepalend overleg plaatsvindt. In Amsterdam begint dit soort overleg tussen enerzijds Officieren van Justitie en anderzijds de Politiechefs van de districten inmiddels gestalte te krijgen.

Dat hierboven over gedelegeerde contacten met het Openbaar Ministerie wordt gesproken, is niet geheel toevallig. In de praktijk blijkt het namelijk veel moeilijker om deze gedelegeerde contacten ook met de gemeente op te bouwen. In Amsterdam, bijvoorbeeld, is het eigenlijk alleen de Verkeersdienst goed gelukt. En dat komt waarschijnlijk omdat deze dienst,

veel meer dan de Uniformdienst en de Recherche, een duidelijk aanwijsbare pendant op ambtelijk-gemeentelijk niveau heeft, waarmee zij zaken kan doen.

Ten slotte, bij een behandeling van het tripartite overleg, kan de gemeenteraad niet onbesproken blijven. Weliswaar zijn de haar toegestane bemoeienissen met de politie formeel-juridisch beperkt. Maar hoe men daar ook over denken moge, de facto is haar zeggenschap in de loop der jaren duidelijk toegenomen. En, of men dat nu leuk vindt of niet, deze ontwikkeling lijkt voorlopig ook niet te stuiten. Als dit het geval is, dan is er reden te meer om zich te bezinnen op de rol van de gemeenteraad inzake politievraagstukken. Deze rol kan nu grofweg en simplificerend worden omschreven als: het stellen van kritische vragen achteraf over ad hoc incidenten. Dit frustrleert zowel de politie ('die maar al te vaak de zwarte piet krijgt toegevoerd', en 'het nooit goed doet'), maar, in toenemende mate, ook de gemeenteraad. Om de huidige en toekomstige ontwikkelingen meer recht te doen, zou er, naar mijn oordeel, daarom iets voor te zeggen zijn om het stellen van vragen achteraf te doen completeren door een *geinstitutionaliseerd en periodiek beleidsmatig overleg vooraf* tussen de raad (of de haar vertegenwoordigende organen), de burgemeester en de korpsleiding. Van de politieke partijen mag van hun kant dan verwacht worden dat ook zij eindelijk ook eens een begin maken met het ontwikkelen van een totaalvisie op de functie en de doelstelling van de politie in een veranderende samenleving.

Tot zover enige opmerkingen over de opbouw van een infrastructuur voor een politieeel beleid. Rest de vraag of dit nu een taak is die voor criminologen is weggelegd. Criminologen die immers veelal research-minded zijn, terwijl het hier gaat om meer praktisch-agogische activiteiten vanuit een organisatie-sociologische optiek. Toch denk ik dat ook criminologen, het W.O.D.C. in het bijzonder, hiertoe op verschillende manieren kunnen bijdragen en dat ook behoren te doen.

Ten eerste, door onderzoek te doen met betrekking tot de knelpunten die zich bij de opbouw van deze infrastructuur voordoen.

Bijvoorbeeld, het feitelijke functioneren van het tripartite-overleg en de opvattingen in deze van de direct betrokkenen.

Ten tweede, door te stimuleren tot de aanstelling van, door gedragsdeskundigen bemande, stafbureaus bij, onder meer, de politie en de diverse parketten en/of ressorts. Deze stafbureaus zouden een drieledige taak kunnen hebben: het bevorderen van de toepassing van elders verricht onderzoek, het zelf verrichten van mini-onderzoekjes, én het opbouwen van de lokale infrastructuur (die uiteraard veel meer omvat dan de in dit artikel besproken factoren).

Ten derde, door te bevorderen dat de betrokken ministeries (Justitie en Binnenlandse Zaken) mentale en financiële kredieten verschaffen voor operaties die bedoeld zijn om een beleidsmatige infrastructuur op- of uit te bouwen (zoals de campagne Kreapol, die onlangs in Amsterdam is gestart).

Criminologische mythen en feiten*

door J. E. Hall Williams

Het doel van dit artikel is aan te geven hoe studie van de criminologie de waarheid kan onthullen achter criminologische mythen, en vastheid kan geven aan de schimachtige vorm waarin dezen zich eerder presenteerden. Natuurlijk is men bij zo'n onderneming gedwongen zeer selectief te werk te gaan. Onderzocht worden enkele ficties of veronderstellingen waarop de praktische toepassing van het strafrecht schijnen te berusten en enkele stukjes van de filosofie achter de straf en behandeling, die de laatste jaren in belangstelling staan van westerse criminologen.

13

De mythen die er bestaan op het gebied van de misdaad-preventie en misdaad-controle

Het geloof in speciale en generale preventie

In de moderne tijd heeft het geloof in speciale en generale preventie meer belang gekregen vanwege de afnemende steun aan het geloof in vergelding dat in verband wordt gebracht met wraak en veeleer als een akelig primitief concept wordt verworpen. Sommige moderne juristen zoals Nigel Walker zien echter in de vergeldende gerechtigheid wel enige rechtvaardiging voor de straf. Andere criminologen betwijfelen de waarde van de preventie als strafgrond omdat men nooit zijn werking en effectiviteit kan bewijzen. Gelijke stemmen gingen op in het Hogerhuis en Hooggerechts-hof.

Moderne criminologen in Noorwegen en de Verenigde Staten vonden in hun onderzoek echter dat preventie werkt voor sommige doeleinden bij sommige individuen en in sommige situaties. Zo werkt het wel bij snelle en dronken rijders en belastingontduikers,

* Dit is een verkorte weergave van: *Criminological myths and realities*.

In: *Annales internationales de criminologie*, 15e jrg., nr. 1, 1976, blz. 13-44.

maar niet bij vervalsers en druggebruikers en voorts sterker bij eigendomsmisdrijven dan agressieve misdrijven. Zo kunnen we zien dat criminologen de mythe gedeeltelijk hebben aangekleed en gedeeltelijk ontkleed.

De meeste rechters in Engeland en Wales geloven nog sterk in preventie en zijn zo geneigd hoge straffen uit te delen. Het is evenwel duidelijk — en dat is al vele malen gezegd — dat een grotere pakkans sterker preventief werkt dan strenge straffen. De rechters zouden zich beter kunnen houden bij het systeem van 'vaste tarieven', aangezien — met uitzondering van wellicht belastingontduikers en dronken rijders — strenge straffen speciaal noch generaal preventief lijken te werken.

Het geloof in misdaad-controle en de 'systeem benadering' van strafrechtelijke problemen

14

Het is een wijd verspreide mening dat met betere planning en informatiesystemen, met meer personeelsopleiding en -training en meer onderzoek een aanzienlijke verbetering kan worden gebracht in misdaad-controle en een meer efficiënte strafrechtspleging bereikbaar is. Dat dit nodig is, is duidelijk. De criminaliteit, m.n. de agressieve, stijgt en begint de dagelijkse gang van zaken te beïnvloeden. Politie en rechterlijke macht vragen om strengere maatregelen en de criminoloog werpt zich op de bestudering van de werking van het justitie-apparaat. Het strafrechtstelsel wordt gezien als een aantal beslissingsfasen met in het begin de discretionaire bevoegdheid van de politie en aan het eind van de rechter.

Het is evenwel grotendeels een mythe om het strafrechtstelsel te zien als een geïntegreerd geheel of een soepel lopende relatie tussen de diverse onderdelen. De verschillende onderdelen van het systeem conflicteren, hebben immers verschillende doeleinden. De rechtbank veroordeelt wetsovertreders tot gevangenisstraf met als doel vergelding, preventie, maatschappijbescherming en soms rehabilitatie. Gevangenen hebben naast controle en veilige bewaking tevens als doel training en behandeling. Pogingen om het succes van de gevangenen en hun programma

te meten in de mate waarin de overtreders verbeterd zijn, doorgaans uitgedrukt in recidivecijfers, zijn daarom nogal misleidend. Ook de relatie politie — Openbaar Ministerie is niet altijd zuiver. Als het O.M. besluit om bepaald gedrag, b.v. homosexualiteit niet meer te vervolgen, kan de politie beslissen dit gedrag niet meer op te sporen en te rapporteren, maar ook, indien zij dit gedrag nog wel verwerpelijk vindt, homoseksuelen op een andere wijze aan te pakken.

De mythe van repressie als middel voor misdaad-controle

15 Onder de indruk van de stijgende criminaliteit en de ontwikkeling van ernstigere vormen van criminaliteit zoals terrorisme, roepen soms rechters, politici en vertegenwoordigers van de politie om strengere maatregelen en langere straffen tegen criminelen. Zij vinden dat we verweekt zijn door alternatieven voor de gevangenisstraf te ontwikkelen en het algemene milde strafbeleid, waaraan ook de politie echter wel meewerkt in de vorm van 'diversion' programma's voor jongeren.

Nu is het altijd al gebleken dat de punitieve sancties in het geheel niet helpen in de zin van resocialisatie van de dader. Waarom dan nog meer van het oude medicijn? Het gaat degenen die om strengere sancties roepen blijkbaar niet om resocialisatie maar juist om meer vergelding!

Wellicht wil een meerderheid van het publiek meer punitieve sancties, doch deze mening is duidelijk emotioneel, ongefundeerd en slecht geïnformeerd.

Het is beter in deze te luisteren naar de mening van de wetgever en die heeft zich onlangs in grote meerderheid tegen herinvoering van de doodstraf uitgesproken. Verder hebben ter zake deskundige organisaties van de reclassering en ook rechters zich uitgesproken voor een verkorting van de gevangenisstraf en voor een uitbreiding van de voorlopige invrijheidsstelling. En ook het Home Office heeft zich voortdurend uitgesproken voor een meer rationeel en beschaafd strafrechtstelsel.

Mythen betreffende de bestraffing, de behandeling en verbetering van wets-overtreders

Er kunnen vijf vormen van evaluatie-studie's worden onderscheiden waarmee moderne criminologen getracht hebben de effectiviteit van penitentiaire inrichtingen te meten en de mate van succes in het bereiken van de door hen gestelde doeleinden.

Vormen van evaluatie-onderzoek

a. Statistische gegevens van recidive.

De grote zwakheid van deze techniek ligt in het feit dat ze berust op statistische gegevens van nieuwe veroordeling binnen een bepaalde tijd. We weten echter dat sommige delinquenten wel weer misdrijven gaan plegen maar er in slagen dit verborgen te houden, uit handen van de politie te blijven en zo nieuwe veroordelingen ontlopen. Bovendien dient er voor een goed overzicht van recidivecijfers en dus evaluatie van het succes van de eerste straf gelet te worden op a) wat voor recidive, b) hoe snel na het uitzitten van de vorige straf, c) wat zijn de gevolgen voortvloeiend uit de nieuwe veroordeling. Tenslotte houdt deze methode van evalueren er geen rekening mee dat strafmaatregelen niet in een vacuum werken maar dat de persoonlijke en sociale achtergrond en omgeving van de dader wel degelijk meespreken.

b. Men kan ook follow-up studies doen van een steekproef van delinquenten. Aangezien er tot op heden grote problemen zijn met het samenstellen van een goede controlegroep, dient deze methode eerst verder verfijnd te worden.

c. Een derde mogelijkheid is vergelijkende studies tussen verschillende misdaadcategorieën of verschillende straffen. Dit soort studies kunnen wel waardevolle gegevens opleveren over de relatieve effectiviteit van diverse straffen bij diverse misdrijfcategorieën of zelfs in het algemeen.

d. De 'basis-verwachting score techniek' meet elke verbetering in resultaat door met behulp van vroegere ervaring het te verwachten resultaat te berekenen en vervolgens deze te vergelijken met het feitelijke resultaat. Deze methode schijnt vooral geschikt te zijn om het effect te meten van de invoering van een

nieuwe behandelingsvorm bij een bekende populatie.

e. Tenslotte is het mogelijk reeds gedurende de behandeling met behulp van interviews en Guttman-schalen veranderingen van attitude en waardesystemen bij de delinquent te meten. We zien dan dat deze veranderen gedurende de detentie en dat de uitwerking van de gevangenis-subcultuur op de gevangene even sterk varieert als de uitwerking van het officiële behandelingsprogramma.

Men komt terug op het strafdoel resocialisatie

Onder invloed van de resultaten van veel evaluatie-studies die lijken uit te wijzen dat het geen enkel verschil maakt wat we doen met delinquenten, brengen velen naar voren, dat we maar moeten afzien van het doel van verbetering en resocialisatie bij de behandeling van delinquenten. Zij bepleiten een meer realistische visie nl. terugkeer naar de klassieke ideeën van bestraffing.

17

Men kan en mag echter niet de staf belemmeren in hun poging het toekomstig gedrag van de delinquent te wijzigen door hem een aantal voorzieningen te bieden die elk ontworpen zijn om bij de gevangene de wil te ontwikkelen om een beter en nuttiger leven te gaan leiden, hoe weinig realistisch dit ook zijn moge! Het gevangenisstelsel dient te werken naar een motivering van de gevangene en ook de mogelijkheden daartoe scheppen, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van persoonlijke relaties tussen gevangene en staf. Wordt het ideaal van verbetering en rehabilitatie niet nagestreeft dan zal de kwaliteit van het gevangenisleven verslechteren en zal de gevangene de gevangenis meer gedefformeerd verlaten dan dat hij er binnen is gekomen.

De mythe van de gevaarlijke delinquent

Een dikwijls geuite wens onder huidige criminologen is dat er wettelijke voorzieningen dienen te worden geschapen in de vorm van isolatie en speciale detentie, voor de zogenaamde gevaarlijke delinquent. Zij vragen om speciale instituten zoals in Nederland de TBR-inrichtingen met speciale schema's voor de diagnose en behandeling van gevaarlijke delinquenten. De resultaten van follow-up

studies van gevaarlijke delinquenten tonen echter duidelijk aan dat er met geen mogelijkheid betrouwbare voorspellingen gedaan kunnen worden of iemand een gevaarlijke delinquent blijkt te zijn of niet. Er zijn dus geen wetenschappelijke gronden om gevaarlijke delinquenten af te zonderen van de anderen. Het is een mythe dat men toekomstige gevaarlijkheid kan voorspellen en men kan op geen enkele voor de maatschappij aanvaardbare wijze garanderen dat een delinquent die als geestelijk gestoorde verpleegd en gedetineerd is geweest na vrijlating geen verdere ernstige misdrijven zal plegen.

De rol van de criminoloog

Wat is de taak van de criminoloog?

18

Het is de taak van de criminoloog de hierboven beschreven mythen en ongerechtvaardigde assumpties te ontmythologiseren en van hun schijnvertoon te ontdoen. Dit hoeft niet in strijd te komen met zijn rol van criticus van het strafrechtstelsel. Hij dient deze taak uit te voeren door middel van wetenschappelijke onderzoeken en zorgvuldige analyse en argumenten. Dit kan niet 'waardevrij' gebeuren en dat is zelfs ook niet wenselijk. Waarden zijn impliciet aan alles wat we doen en het is belangrijk deze waarden te herkennen en niet te verbergen of te pretenderen dat ze niet bestaan. De criminoloog is meer een kritisch volger van het systeem dan een probleemoplosser, meer een scepticus dan een gelover, meer een leraar dan een doener.

Radicale criminologen als Taylor, Walton en Young willen de criminologie geheel omwerken en wensen een ontwikkeling in het licht van een behoefte naar een radicale herwaardering of zelfs een revolutionaire kijk op de maatschappij. Hoewel men zich wel bewust moet zijn binnen de traditionele criminologie van met name zijn extreem positivistische benadering van de studie van misdaad en misdadiger, hoeft men toch niet zo ver te gaan. Overigens zullen velen zich niet meer herkennen in de beschrijving van de positivistische criminologie, zoals Taylor c.s. die geven.

De vraag dient evenwel gesteld te worden in

hoeverre de criminologie zich bezig moet houden met de politieke structuur en de natuur van de staat en de bronnen van politieke en economische macht. Een goed uitgangspunt hiervoor is de constatering dat een enorme variëteit aan gedragingen door onze strafrechtssystemen als crimineel wordt bestempeld. Hier komt dan ook de rol naar voren die de organen van de staat, als representant van de maatschappij, spelen in het definiëren van misdaad in de strafwet en door middel van zijn vertegenwoordigers, politie en justitie, in het bepalen wat voor gedrag daar nu onder valt en wat we ermee moeten doen. We kunnen uit de slachtofferstudies zien hoe wijd verspreid 'gewoon' crimineel gedrag is.

Nieuwe attitudes en benaderingen

19 In de komende jaren moeten nieuwe methoden worden ontwikkeld voor de behandeling van delinquenten in de richting van behandeling in de maatschappij in plaats van in gevangenis. Dit vereist een verandering in attitudes van al diegenen die betrokken zijn bij de strafrechtspiegeling. Deze vernieuwingen zullen ook weerstanden oproepen bij het publiek en het is de taak van de criminoloog o.m. de burger op te voeden. Er is al veel gedaan om de verhouding tussen delinquent en maatschappij in goede zin te beïnvloeden, maar er is nog meer te doen.

Strategie en tactiek

- Stop met praten over misdaad en misdadigers alsof het gaat over een bijzonder soort gedrag en mensen, met unieke eigenschappen die bij normale menselijke wezens niet voorkomen.
- We moeten ons meer concentreren op specifieke typen gedrag en een typologie ontwikkelen van delicten en delinquenten.
- De relatie tussen dader en slachtoffer dient te worden bestudeerd, o.m. door victomologische onderzoeken.
- Er moeten behandelingstypologieën worden ontwikkeld voor de verschillende soorten delinquenten.
- Het duidelijk niet-succesvolle model van medische behandeling van delinquenten dient geheel te worden verworpen en vervangen

te worden door een politiek van menselijke benadering. Schadelijke effecten van interventie in andermans leven moeten zoveel mogelijk vermeden worden.

– Ontwikkelingen in de VS in de richting van wettelijk gewaarborgde en via de rechter te handhaven sterke rechten voor gevangenen en wetsovertreders moeten zorgvuldig en – voorlopig – afwachtend worden gadeslagen.

De wenselijkheid van deze ontwikkelingen staat nl. nog niet vast.

Slot

De mate waarin de criminologie zich internationaal heeft ontwikkeld verschilt sterk van land tot land. In sommige landen bevindt het criminologisch onderzoek zich nog in een zeer primitief stadium, in andere landen worden reeds zeer geavanceerde en geperfectioneerde technieken gehanteerd. Hier doet zich een noodzaak voelen voor wederzijdse tolerantie en begrip. Duidelijk is wel de gemeenschappelijke taak van de criminoloog om nauwkeurig de mythen rond de criminaliteit te onderzoeken en de realiteit achter de mythe te onthullen. Soms leidt dit tot het omkleden van de mythe met meer gezag dan tevoren, soms ook zal het de mythe verzwakken of vernietigen.

Is de resocialisatie dood?*

door S. L. Halleck en A. D. Witte

Dit artikel onderzoekt het stijgende misdaad-cijfer, onderzoeksresultaten t.a.v. het effect van afschrikking en resocialisatie en de opkomst van een Civil Rights Movement in het gevangeniswezen, die allen hebben geleid tot een grotere nadruk op afschrikking en uitschakeling, en een geringere nadruk op resocialisatie in de filosofie van het correctiebeleid. De geldigheid van uitspraken als 'niets resocialiseert' en 'afschrikking werkt' wordt in twijfel getrokken. Zorgvuldiger lezen van het bestaande bewijsmateriaal leidt niet tot een afdoende conclusie aangaande de doelmatigheid van deze twee filosofieën.

21

Veel mislukkingen van resocialisatieprogramma's zijn te wijten aan het feit, dat in de opzet ervan rekening gehouden was met een snel resultaat en men evalueerde deze programma's op hun mogelijkheid iemands levensstijl fundamenteel te veranderen. Veel van deze mislukkingen zijn het gevolg van het onvoldoende toespitsen op de problemen van de overtredders. De grote stijging bij economische misdaden toont de noodzaak aan eerder de economische omstandigheden van de overtredders te verbeteren, dan hun persoonlijkheid te veranderen. De Civil Rights Movement maakt ons attent op de noodzaak bepaalde resocialisatieprogramma's te beperken, maar we hoeven niet alle pogingen tot resocialisatie op te geven. Eén benadering van het misdaadvraagstuk ligt in een zorgvuldiger toepassing van resocialisatieprogramma's op langere termijn.

Onze samenleving veroordeelt mensen tot gevangenisstraf om vier redenen: om hen te resocialiseren, om hen en anderen af te

* Dit is een verkorte weergave van: *Is rehabilitation dead?*

schrikken, om hen uit te schakelen en om hen te laten boeten. Vooral in de jaren '60, en eigenlijk deze hele eeuw, werd resocialisatie beschouwd als voornaamste doel. Toch vinden velen, tegenwoordig vooral onder invloed van de ontwikkeling van de laatste tien jaar, afschrikking en vergelding belangrijker. De verkeerde opvattingen over het effect van resocialisatie en de roep om vergelding hebben de aandacht getrokken van twee richtingen in wetenschappelijk onderzoek, die samen de tweede stroming vormen in deze periode. De eerste is een reeks publikaties ('evaluaties van evaluaties'), die het nuttig effect van resocialisatie ernstig in twijfel trekken. De uitvoerigste verscheen als artikel van Robert Martinson — zijn conclusie: 'Enkele uitzonderingen daargelaten hebben pogingen tot resocialisatie nauwelijks effect gehad op recidivisme', heeft grote en vergaande invloed gehad op ambtenaren, die belast zijn met strafzaken. Deze gewijzigde beleidsopvatting heeft het vaak onmogelijk gemaakt steun te vinden voor resocialisatie-projecten. De tweede stroming wordt gevormd door uitvoerig empirisch bewijsmateriaal dat straf als afschrikwekkend middel werkt en een economisch misdaad-model dat uitlegt waarom straf afschrikt. Dit afschrikken gebeurt zowel door een hogere kans om gestraft te worden (de zekerheid) als door de zwaardere vonnissen (strengheid), waarbij het eerste meer invloed heeft dan het laatste. Volgens het economisch model weegt het individu de winst af, die hij verkrijgt door misdadige activiteiten tegen die, welke hij uit niet-misdadige verkrijgt; hij kiest dan een leven van misdaad als het illegaal verkregene het legale overtreft. Een verzwaring van de verwachte straf vermindert het voordeel voor hem en doet hem kiezen voor een niet-misdadige activiteit — zo vermindert het misdaadcijfer. Deze twee uitkomsten — dat resocialisatie geen effect heeft en dat straf misdaad voorkomt, zijn de wetenschappelijke rechtvaardiging voor een hard optreden tegen de misdadiger. De laatste stroming tegen resocialisatie komt van voorstanders van burgerlijke vrijheden die stellen dat het geloof, dat de overtreder

buiten het genot van zijn vrijheid gesteld moet worden tot hij geresocialiseerd is, de voornaamste grond is voor een vonnis waarvan de duur afhangt van het gedrag van de gedetineerde. Dit kan in hoge mate willekeurig zijn en deze mensen stellen dat overtreders in feite, zonder vorm van proces gevangen gehouden kunnen worden. Zij hebben ook geprotesteerd tegen het gebruik van drugtherapie en gedragsmodificatie om gevangenen overtreders 'er politiek onder te houden' onder het mom van rehabilitatie. Het recht van de gevangene om niet geresocialiseerd te worden is een onopgeloste zaak.

De krachten die zich bundelen tegen resocialisatie zijn ontzagwekkend. Hierin hebben zich gebundeld niet alleen de van oudsher gezagsgetrouwen, maar ook vooraanstaande academici, strijdvaardige aanhangers van de New Left, vurige rechtse ijverars voor vrijheid en de gevangenen zelf. Een zorgvuldige schatting van het (bewijs)materiaal en de realiteit van de omgang met de veroordeelde wijzen erop dat een accentverschuiving van resocialisatie naar vergelding en afschrikking een ernstige vergissing is.

Het bewijsmateriaal

Aanhangers van de filosofie van het medisch model in de resocialisatie zien overtreders als ziek, afwijkend of zwakzinnig en trachten hun crimineel gedrag door groeps- of individuele therapie te beïnvloeden. Aanhangers van de economie-modelfilosofie van resocialisatie zijn van mening dat de overtreders geen gunstige kansen hebben en proberen hen van de misdaad af te leiden door hen van geld en werk te voorzien. Van de categorieën in Martinson's overzicht van resocialisatieprogramma's kan er slechts één, vaardigheidsontwikkeling, gezien worden als plan om de leefomstandigheden te veranderen. Hij besluit zijn commentaar met: 'Plannen die tot doel hebben vaardigheden te ontwikkelen mislukken vaak omdat wat zij leren te weinig verband houdt met het leven buiten de gevangenis'. Om volgens Martinson's strenge criteria succesvol te zijn, moet een programma significante verschillen te zien geven tussen de cijfers van recidivisten en de experimentele groepen. Het

moet voorts geen of slechts zeer weinig negatieve resultaten hebben. Toch tonen de resultaten van een aantal programma's sinds 1967 (Martinson's werk beslaat de periode 1945-1967) redenen voor optimisme. Het cijfer van recidivisme ligt lager bij mensen die deelnemen aan deze resocialisatieprogramma's. Dit bleek in Californië, in North-Carolina zag men opvallend veel minder ernstig crimineel gedrag bij deelnemers aan een programma. Onderzoekers in Baltimore vonden dat tewerkstelling nauwelijks van invloed was op recidivisme, maar dat bij financiële hulp het percentage van diefstal, roofovervallen en inbraken sterk verminderde. Aangezien deze misdrijven het snelst toenemen, lijkt het de moeite waard een proef te nemen met deze programma's. De belangrijkste kritiek die men kan hebben is van methodologische aard. Verzameluitkomsten van onderzoek m.b.t. afschrikwekkende effecten worden gebruikt om een theorie over persoonlijke, individuele motivatie te toetsen. Het effect van resocialisatie heeft men altijd bepaald door te kijken naar het individuele gedrag, maar het effect van afschrikken is altijd beoordeeld op massa-gegevens. Als we bedenken dat de voornaamste uitkomst van de research naar afschrikwekkend effect is, dat een zekere kans op straf meer invloed heeft dan een streng vonnis, is het een logisch gevolg dat we een bestuursstrategie moeten instellen, die de kans gestraft te worden vergroot. De nieuwe voorstanders van vergelding hebben deze plannen geopperd, maar de overheid, die zich realiseert dat dit een kostbare en misschien niet eens afdoende taktiek zou zijn, benadert het afschrikingsprobleem drastischer en eenvoudiger. Een beleid dat de strengheid van een straf verhoogt, kan in feite de zekere kans op straf verkleinen.

De zaak van de burgerlijke vrijheden

Veel mensen die een tamelijk ongevaarlijke overtreding hebben begaan, worden voor onbepaalde tijd vastgehouden louter en alleen omdat ze niet voldoen aan een of andere vage norm van resocialisatie. Het is van belang overtreders hier tegen te beschermen, maar het is simplistisch gedacht dat dit louter en alleen zou kunnen door resocialisatie-

programma's af te schaffen. Norval Morris, een criminoloog uit Chicago, stelt dat vrijheidsberoving alleen gerechtvaardigd is om wille van afschrikking, vergelding en buiten de samenleving stellen. Elke vrijheidsbeperking dient door een proces geregeld te zijn. Met enige wetswijzigingen en een zorgvuldige controle van resocialisatieprogramma's zijn de bezwaren van de voorvechters voor burgerlijke vrijheden in deze op te heffen. Het ethisch probleem van experimenteren met lichaam en geest van gevangenen ligt ingewikkelder. Het gaat er, kort gezegd, om, overijverige pogingen tot resocialisatie wat af te zwakken en in de hand te houden — het is geen rechterlijk bevel om af te zien van resocialisatie.

De irrationaliteit van het opgeven van resocialisatie

25 Er zijn twee stromingen die straf aanbevelen boven hervormingen. De ene stelt voor barre omstandigheden te creëren nog komend bij een vrijheidsberoving, de andere stelt dat het leven in de gevangenis zo prettig mogelijk gemaakt moet worden en dat vrijheidsberoving op zich al voldoende straf is. Deze laatste staat een mild klimaat voor. Is het mogelijk een gunstige omgeving te scheppen zonder het doel de gevangenen te resocialiseren? Aan resocialisatie ligt gewoonlijk een begaanzijn met de nood van de individuele delinquent ten grondslag. Om de beproevingen te doorstaan van gevangenschap, moet een gevangene het vertrouwen hebben dat hij daar doorheen komt, in plaats van zijn leven in een vrije wereld te genieten. De gevangene die voelt dat de maatschappij hem tracht te helpen, zal de hem opgelegde beperkingen accepteren. De gevangene die ervan overtuigd is dat de maatschappij geen ander doel heeft dan hem te straffen, zal zijn bewakers, in zijn ogen terecht, aanvallen. Een gevangenis die lang gestraften huisvest met weinig hoop op een spoedige invrijheidsstelling kan niet anders zijn dan een jungle.

De kosten van verblijf in een gevangenis zijn tegenwoordig hoog. Zelfs met dit huidige kostenpeil heeft het stijgende misdaadcijfer (met daaraan verbonden langere vonnissen)

bij veel resocialisatie- en reclasseringssystemen geleid tot een gevaarlijke overbezetting. Het is niet waarschijnlijk dat het publiek bereid is deze hoge prijs te betalen voor een afschrikwekkende maatregel. Gevangenschap is meer dan straf alleen, het is een geheel ander soort leven leiden en het is onwaarschijnlijk dat iemand er als dezelfde persoon uitkomt, met dezelfde emoties, attitudes, als toen hij in de gevangenis kwam. Wij trachten een gevangene te veranderen op een wijze die wij goed of slecht voor hem achten en goed of slecht voor de samenleving. Wanneer wij dit trachten zijn we bezig met resocialisatie.

Enige kritische opmerkingen

I. In welke mate moeten we financieel bijdragen aan de resocialisatie van delinquenten?

II. In hoeverre heeft de maatschappij het recht om delinquenten te reclasseren?

26

Bij de eerste vraag moeten we de mogelijke resultaten van resocialisatie afwegen tegen de resultaten van een 'afschrikkings'taktiek.

Omdat sommige vormen van resocialisatie meer het algemeen belang dienen dan een zuivere afschrikkingsfilosofie, is een groter budget hiervoor gerechtvaardigd. Op korte termijn kan het helpen enkele delinquenten te resocialiseren en zou het een beter klimaat voor alle gevangenen kunnen scheppen – op langere termijn zou het echter een afname van recidivisme kunnen bewerkstelligen.

Het antwoord op de tweede vraag luidt: Als ons slechts de bescherming van de samenleving ter harte gaat, geven we aan resocialisatie de inhoud van recidivisme trachten te voorkomen, maar als we ons bezighouden met de individuele delinquent en met de samenleving, definiëren we resocialisatie als afwezigheid van recidivisme zonder schade voor het individu, of als ordelievend gedrag, met als nevensdoel een beter en gelukkiger burger worden (het moeilijkst bereikbare doel). Als het ons niet om de mens gaat, maar alleen om voorkoming van herhaling van misdrijven, staan ons vele alternatieven ten dienste – zakkenrollers een hand afhakken – mensen, die kinderen lastig vallen, castreren. Aangezien de samenleving ook de rechten van zijn criminele burgers

beschermt, hebben wij dergelijke drastische vormen van behandeling verworpen.

Toch zullen in de toekomst openbare ambtsdragers zich bewust worden van de mogelijkheid medicijnen en psycho-chirurgie te combineren met verfijnde gedragsmodificatietechnieken ten einde crimineel gedrag te veranderen. Eenvoudigweg gedefinieerd als het stoppen van crimineel gedrag, zonder zorg voor de behoeften van het individu, zou resocialisatie dan een effectieve kracht in de criminologie worden. Dan zal de bezorgdheid van de burgerrechtenpleiters veel relevanter zijn dan nu.

Wij pleiten ervoor dat resocialisatie thans beschouwd wordt als één van een aantal potentieel goede benaderingswijzen van het probleem misdaad. Er is geen enkele reden, in tegenstelling tot wat veel humanisten denken, waarom resocialisatieprogramma's de vrijheden van de delinquent onvermijdelijk in gevaar brengen, maar er is wel te vrezen dat een reclasseringsprogramma, dat niet tevens resocialisatie inhoudt, buitengewoon moeilijk uitvoerbaar en uiterst kostbaar zal zijn, en ons ertoë zal aanzetten belangrijke ethische vragen te negeren.

Sociale klasse en de definitie van misdaad*

door H. en J. Schwendinger

28

James Petras analyseert in *Crime and Social Justice* (nr. 7, 1977) de bourgeois misdaden die de democratische Chileense regering in eerste instantie uit evenwicht brachten en daarna vernietigden. Hij merkt op dat deze misdaden in wezen klasse-misdaden waren en dat er dus 'geen afzonderlijke groep of groepen in hun eentje handelden om Allende ten val te brengen'. Petras verleent in zijn artikel de radicale criminologie goede diensten. Hij bevestigt o.m. enkele historische generalisaties. Ten eerste, dat de strijd voor het socialisme onveranderlijk geconfronteerd wordt met contra-revolutionair bourgeois-geweld. Ten tweede dat, in het licht van het Chileense experiment, vertrouwen op een bourgeois wetssysteem om de socialistische verworvenheden te verdedigen, zelfmoord is. De Chileense contra-revolutionairen beschouwden hun wetsovertredingen moreel gerechtvaardigd door hogere doeleinden. Aan de hand van welke maatstaven kunnen we hen als misdadigers beschouwen? Petras geeft twee criteria. De eerste is legalistisch: de bourgeois terroristen zijn misdadigers, omdat ze de wetten van een democratische regering hebben overtreden. De tweede heeft betrekking op de relatie sociaal kwaad en klassebelangen: de bourgeois politieke daden zijn misdaden, omdat ze kwaad doen aan de belangen van de werkende klasse. Deze criteria geven aanleiding tot enkele vraagpunten. Is het legalistisch criterium in het algemeen noodzakelijk om misdaden te kunnen aanduiden? We moeten niet vergeten dat onder bepaalde politieke omstandigheden het criterium legaliteit dubbelzinnig en zelfs tegenstrijdig is. We denken hier b.v. aan genocide, dat niet wettelijk geklassificeerd is,

* Dit is een verkorte weergave van: *Social class and the definition of crime.*

In: *Crime and social justice*, Spring-Summer 1977, blz. 4-13.

maar waarvan gevraagd kan worden of het een minder crimineel iets is dan andere, wel wettelijk geregelde sociale kwaden. Daarnaast zijn er bepaalde bourgeois misdaden, zoals kapitalistische uitbuiting, die in socialistische landen door de wet verboden zijn. De benoeming van deze handelingen tot wettelijke misdaden heeft belangrijke consequenties voor de analyse en controle van sociaal kwaad. De beantwoording van bovenstaande vragen zal in het hierna volgende aan de orde komen.

Definitie van misdaad

De meeste criminologen beschouwen misdaad als sociaal kwaad dat bij de wet verboden is en door de staat gesanctioneerd wordt. Echter, benadrukt moet worden dat deze definitie een zeer speciaal concept is. Wetboeken namelijk refereren aan afzonderlijke handelingen, zoals diefstal, moord. Zij duiden geen algemene karakteristieken aan, die eigen zijn aan alle misdaden, b.v. 'misdaden zijn a-sociale handelingen'. Criminologen, rechtsgeleerden en andere intellectuelen daarentegen formuleren misdaad-definities wel aan de hand van dergelijke karakteristieken, en claimen, in hun onderwijs en voorlichting aan de bevolking, dat misdaad alleen refereert aan handelingen die door de wet genoemd en door de staat gesanctioneerd worden. Dergelijke informatie echter, maakt stilzwijgend referenties aan misdaden die niet door de wet worden genoemd en niet door de staat gesanctioneerd worden, illegitiem.

Zoals aangegeven, vertellen criminologen de bevolking dat wettelijk gedefinieerde misdaden i.h.a. refereren aan a-sociaal gedrag en dus schadelijk voor de maatschappij zijn. Echter, de selectie van maatschappelijk kwaad als een algemeen criterium voor dat soort misdaad, is in een klassemaatschappij aan ernstige twijfel onderhevig. Aangezien de controle over de staatsmacht de heersende klasse in staat stelt om bij wet handelingen te sanctioneren die strijdig zijn met hun belangen (stakingen, contacten met linkse organisaties), legitimeert iedere definitie, die de gevolgtrekking accepteert dat wettelijke misdaden sociaal kwaad zijn, zulke strafwetten en sancties, ongeacht hun repressieve inhoud.

Enige jaren geleden (1970) schreven we dat

een misdaad-definitie die gebaseerd is op de rechten van de mens, door de staat opgelegde restricties bij de bestudering van crimineel gedrag zou ontwijken. Ons voorstel merkte op dat ernstig kwaad, aangedaan aan volkeren van vele naties, was en is uitgesloten van wettelijke classificatie, simpelweg omdat degenen die het kwaad begingen de wet naar hun eigen belang konden manipuleren. Onze bespreking van de wettelijke definitie van misdaad benadrukte het beperkende effect ervan op de wetenschappelijke en politieke praktijk. Wettelijke definities zijn ideologische instrumenten die taal en onderwerp van wetenschappelijk onderzoek zo beïnvloeden, dat deze de klasse-overheersing versterkt. Bij ons voorstel voor een benadering vanuit de mensenrechten wezen we ten stelligste definities van het natuurrecht af, omdat deze benadering geen inhoudelijke en historisch relevante interpretatie van de mensenrechten geeft, een interpretatie die rekening houdt met de politieke idealen die mensen hebben alsook de soorten maatschappelijke instituten die deze idealen teniet kunnen doen. Later gaven we verder aan (1972) dat bepaalde niet-wettelijke definities zich ontwikkelen uit strijd tegen klasse-onderdrukking. We citeerden Angela Davis die het onderscheid maakt tussen wetsovertredingen uit een individueel, egoïstisch motief en wetsovertredingen in het belang van een klasse die door de wet wordt onderdrukt. Overheidsfunctionarissen gebruiken (en hebben gebruikt) de categorie 'misdadig' om verschillen te verhullen tussen de illegale praktijken van hervormingsgezinden en gewone misdadigers. Vandaag de dag vervult de stilzwijgende acceptatie van een legalistische benadering van misdaad vaak dezelfde functie. Hoewel radicalen meestal deze benaderingswijzen hebben gemythificeerd, dienen we toch nog een moreel en wettelijk fundament te omschrijven van waaruit de categorie 'misdadig' op een juiste manier wordt toegepast op schadelijke maatschappelijke relaties. Het uitgaan boven het terrein van de bourgeois ideologie vereist allereerst een wetenschappelijke verantwoording van de antagonistische klasserelaties die aanleiding geven tot alternatieve klasse-moralen en diverse concepties van het

begrip misdaad. In volwassen kapitalistische staten worden dergelijke antagonistische klassen bovenal vertegenwoordigd door de bourgeoisie en het proletariaat. Ieder hebben zij hun eigen moraal: ideeën over goed en kwaad, rechten en plichten, rechtvaardigheid en misdaad.

Kwalitatieve veranderingen in klasse-relaties introduceren veranderingen in de historische ontwikkeling van moraliteit. Dus, de bourgeois moraliteit vertegenwoordigde ideologische voorwaarden die kapitalistische relaties voortbrengen. Echter met de opkomst van het proletariaat veranderen ideeën over moraliteit. Wanneer het proletariaat actief wordt, teneinde het heden aan zijn eigen belangen aan te passen, ontwikkelt het zijn eigen moraliteit. Deze proletarische moraliteit verkrijgt zijn kwalitatieve kenmerken in de klasse-strijd. Hoewel het proletariaat ook medestanders zal hebben, is het toch de enige klasse die objectief in staat is de geavanceerdste vormen van moraliteit tot ontwikkeling te brengen en te institutionaliseren, waarbij inbegrepen de geavanceerdste misdaad-definities. Deze laatste beschrijven de misdaden tegen collectiviteiten, zoals naties en uitgebuite klassen, zowel als tegen alle individuen. De socialistische moraliteit, ontwikkeld onder socialistische condities, komt oorspronkelijk voort uit dat deel van de moraliteit van het proletariaat dat reeds onder bourgeois condities was ontwikkeld. Daarnaast geldt, dat zelfs al zijn proletarische ideeën over criminaliteit belangrijk in de strijd voor een beter leven, weinige van deze concepties wettelijk zullen worden verwoord, zolang de macht binnen de staat min of meer in de handen van de bourgeoisie blijft. Wanneer deze macht in handen van de werkende klasse komt, dienen deze ideeën tot uitdrukking gebracht te worden door de staat in haar wetgevende, ideologische of planmatige hoedanigheid, of in alle drie. Logischerwijs moeten de geavanceerde misdaad definities die naar voren kwamen onder het kapitalisme, tot op zekere hoogte, een schaduw vooruit werpen van de praktijk in socialistische maatschappijen.

Een objectief criterium voor morele oordelen

In het algemeen zijn morele oordelen in een

bourgeoismaatschappij gerelateerd aan klassebelangen. Maar betekent dit dat onverzoenbare oordelen beide waar en onwaar zijn, afhankelijk van het standpunt dat men inneemt, en dat wat waar is voor één klasse onder deze omstandigheden onwaar is voor de ander?

Een marxistisch antwoord op deze mogelijkheid spreekt zich uit tegen morele relativiteit. Het waarheidsgehalte van morele uitspraken kan alleen gewaarborgd worden door objectieve criteria gebaseerd op wetenschappelijke kennis over rechten, plichten, rechtvaardigheid en misdaad, wier oorsprong ligt binnen maatschappelijk gegeven relaties en die niet ontstaan uit natuurwetten. De criteria voor dergelijke oordelen zijn verbonden met de belangen van sociale klassen, maar elke handeling waarvan beweerd wordt dat hij deze belangen objectief dient, moet ook consistent zijn met de wetten van de maatschappelijke ontwikkeling.

32

Verder — en hier ligt de crux van de argumentatie — geeft het objectief criterium aan dat de belangen van de gehele mensheid niet langer gediend kunnen worden, tenzij de belangen van de werkende klasse vergroot worden ten koste van die van de heersende klasse. Hiervoor is, in deze fase van de wereldwijde hervormingen, een meer gelijke verdeling van de middelen niet genoeg. De eis van klasse-gelijkheid, vanuit een proletarisch gezichtspunt, vindt zijn volledige vertaling in de totale afschaffing van klassen. Daarom verheft het objectieve criterium van sociale ontwikkeling iedere discussie, die betrekking heeft op het waarheidsgehalte van morele uitspraken over misdaad en sociale rechtvaardigheid, naar een analyse-niveau dat uitgaat boven de subjectieve verschillen tussen klassen.

De Chileense tragedie houdt niet alleen maar in het falend leiderschap en Allende's te grote vertrouwen op de ideologie van de bourgeois-legaliteit. Ondanks het publieke protest tegen de politieke misdaden van de bourgeoisie kunnen de organisaties die hun wortels hebben in de Chileense arbeidersklasse en de kleine burgerij enigszins zijn geneutraliseerd door bourgeoismythologieën die de definitie van misdaad en de invulling daarvan alleen baseren op de wet en de staat.

Misdaad en straf in sport en maatschappij*

door Ph. Brickman

Wat is het doel van de strafrechtspleging? Voorkomen van misdrijven, straffen of resocialisatie van de misdadiger. Noch preventie noch resocialisatie kunnen echter dienen als basis voor een strafrechtstelsel. Met enkel preventie als doel voor ogen zullen de straffen te hoog worden om ze nog rechtvaardig te kunnen noemen. Straffen met enkel het oog op resocialisatie kunnen wellicht effectief of niet effectief zijn, maar niet rechtvaardig of onrechtvaardig. In dit artikel zal aan de hand van een aantal voorbeelden uit de sportwereld getracht worden aan te geven dat het principe van het vaststellen en herstellen van de billijkheid, het basisprincipe van het justitiële systeem dient te zijn, d.w.z. straffen gebaseerd op de rechtvaardigheid.

33

Het uitgangspunt van deze analyse is een onderscheid tussen gedeeltelijk én geheel gestructureerde relaties. Onder de gedeeltelijk gestructureerde relaties worden verstaan relaties waarin het conflict wel een centraal element vormt, maar in toom wordt gehouden en wordt gereguleerd door regels en gemeenschappelijke interessen. Voorbeelden zijn de relatie tussen koper en verkoper en tussen twee tennissers. Geheel gestructureerde relaties zijn relaties waarin het gedrag verondersteld wordt geheel te worden beheerst door opvattingen omtrent goed en kwaad of normatief en deviant. Conflict kan wel bestaan, maar wordt niet erkend in de normale regels die de relatie beheersen. Voorbeelden hiervan zijn de relatie tussen soldaat en sergeant of tussen man en vrouw.

Conflicten binnen gedeeltelijk gestructureerde relaties worden doorgaans beslecht door middel van straffen die op rechtvaardigheid

* Dit is een verkorte weergave van: *Crime and punishment in sport and society*.

In: *Journal of social issues*, volume 33, nr. 1, 1977.

zijn gebaseerd en ten doel hebben de billijkheid te herstellen. Conflicten in geheel gestructureerde relaties daarentegen worden doorgaans beslecht met straffen die ten doel hebben deviant gedrag te voorkomen.

Het doel van dit artikel is het idee uit te werken om op rechtvaardigheid gebaseerde straffen toe te passen op conflicten voortkomend uit geheel gestructureerde relaties.

Preventie en billijkheid in de sport

In het navolgende wordt het verschil uiteengezet tussen straffen in de sport die op preventie zijn gebaseerd (preventieve straffen) en straffen die op billijkheid (billijkheidsstraffen) zijn gebaseerd. Een voorbeeld van de eerste soort straf is diskwalificatie of verwijdering wegens het verleggen van je eigen bal (golf), slaan beneden de gordel (boksen) of natrappen (voetbal). Voorbeelden van de tweede soort straf zijn een vrije schop (voetbal), verlies van een slag (golf) of een vrije worp (basketball).

34

Deze twee soorten straf verschillen in vele aspecten van elkaar:

Doel: Billijkheidsstraffen hebben tot doel de billijkheid te herstellen nadat de inbreuk heeft plaatsgevonden en beogen het gedrag van de speler te beïnvloeden. Preventieve straffen daarentegen hebben in de eerste plaats tot doel de inbreuken te voorkomen en de basisprincipes van het spel te handhaven. Het niet kunnen terugvinden van de bal bij golf wordt gestraft met een verliesslag, het heimelijk verplaatsen van de bal echter met tijdelijke of permanente diskwalificatie. Deze laatste handeling tast immers een fundamentele regel van de golfsport aan.

Bepaling van de straf: De billijkheidsstraf wordt bepaald aan de hand van de gevolgen van de overtreding, terwijl de bedoelingen van de overtreder irrelevant zijn. De straf is doorgaans evenredig met het voordeel, dat door de overtreding is behaald. Zo wordt 'hands' (het spelen van de bal met de handen bij het voetbalspel) in het veld gestraft met een vrije schop en in het strafschopgebied met een penalty. De preventieve straf daarentegen is gebaseerd op de intenties van de overtreder, zij is zo zwaar mogelijk en staat

niet in verhouding tot het voordeel dat met de overtreding is behaald. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de diskwalificatie van de golfspeler die zijn bal verplaatst.

Toepassing van de straf: Billijkheidsstraffen worden onmiddellijk toegepast. Dit vloeit voort uit de wens het spel niet meer te onderbreken dan noodzakelijk is. Bovendien kan bij dit soort straffen de mening van het slachtoffer een rol spelen. De preventieve straffen worden doorgaans later toegepast door een autoriteit die niet rechtstreeks het spel leidt, bijvoorbeeld schorsing van een voetballer gedurende een aantal wedstrijden door de strafcommissie van de KNVB.

Gevolgen van de straf: Billijkheidsstraffen beogen het evenwicht in de wedstrijd niet te verstoren. Preventieve straffen echter zijn soms beslissend voor een wedstrijd (diskwalificatie bij golf) of beïnvloeden deze sterk (uit het veld sturen van een speler). Voorts werken billijkheidsstraffen niet stigmatiserend en preventieve straffen wel. Wanneer er dus billijkheidsstraffen worden uitgedeeld, wordt in de sport het wellicht grootste probleem van de controle op deviant gedrag vermeden, namelijk dat overtreders worden gelabeld en gestigmatiseerd, waardoor het voor hen onmogelijk wordt terug te keren in het normale leven.

Ten grondslag liggende principes: Uit onderzoek op het gebied van de sociale psychologie is gebleken dat de mens er de voorkeur aan geeft anderen beloond te zien in verhouding tot hun relatieve verdiensten en omgekeerd gestraft te zien in verhouding tot de ernst van hun overtredingen. Dit laatste principe houdt tevens in dat de straf gepaard moet gaan met herstel van het nadeel van het slachtoffer.

Zijn sporten speciaal?

Wij hebben een verschillende houding tegenover enerzijds overtredingen in de sport en anderzijds misdaad in de samenleving. Toch kan beargumenteerd worden dat het onderscheid tussen straffen gebaseerd op preventie en die steunend op billijkheid ook op andere gebieden dan de sport toepasbaar is. Er zijn vier + weerlegbare - argumenten om sport

te onderscheiden van de rest van de maatschappij:

a. de inzet is lager in de sport en de gevolgen zijn minder ernstig voor het slachtoffer. Dit gaat evenwel niet op voor de professionele sport die toch vaak dezelfde regels heeft als de amateursport. Weliswaar leiden overtredingen zelden tot dood, doch dit is bij het gros van de misdrijven ook het geval;

b. sport is gebaseerd op andere waarden, benadrukt eerlijkheid en eenvoudige deugden als eer en prestatie en juist deze waarden maken billijkheidsstraffen mogelijk. Echter uit de sport komt ook de kreet: 'Winnen is niet alles, het is het enige' en (voetbalcoach Rinus Michels:) 'Voetbal is oorlog';

c. in de sport mogen de deelnemers agressief zijn en wordt agressiviteit door de beschouwers bewonderd. Het is echter niet juist te veronderstellen dat sport niets heeft te maken met eerlijkheid. Al bewonderen wij geweld in sport, toch willen we dit gestraft zien als het vuil wordt gespeeld;

d. tenslotte kan worden gesteld dat sport een speciale vorm van interactie is, apart van de rest van het leven met zijn eigen regels en eigen specialiteit. Activiteiten in de andere sferen van het leven, werk of thuis, zijn dan echter ook speciale werelden met eigen rollen en regels.

Zo zien we de sport als een miniatuur-sociaal-systeem op zich met dezelfde problemen als andere systemen, waarin ook gelijke oplossingen mogelijk zijn.

Voordelen van een strafrechtstelsel gebaseerd op billijkheid

De wet is ontworpen om criminaliteit te voorkomen en criminelen te straffen en de sancties komen daarmee overeen. Kan onze kennis van billijkheidsstraffen ten nutte gemaakt worden om meer onderscheiden sancties te krijgen en onze wetten en strafprocedures te verbeteren? In een systeem dat gebaseerd is op billijkheid zou een vonnis uiteindelijk tot doel hebben zowel de schade van het slachtoffer te vergoeden als de kosten die de maatschappij heeft moeten maken om dergelijke misdrijven te voorkomen, op te sporen en te bestraffen. Zo'n systeem heeft voordelen voor de

misdadiger, het slachtoffer en de maatschappij. De misdadiger wil zijn tijd uitzitten, zijn schuld aan de maatschappij betalen en daarna onder een wat gelukkiger gesternte als tevoren, opnieuw beginnen. Aangezien de maatschappij hem echter zelden zijn daden vergeeft, is de status van delinquent een permanente, waardoor hij eerder het gevoel heeft dat de maatschappij hem iets schuldig is in plaats van andersom. Het slachtoffer wil natuurlijk recht zien, d.w.z. het pakken en straffen van de boosdoener. Zij willen natuurlijk ook vergoeding van hun schade en de geleden ongemakken. Gelet op de nutteloosheid van de meeste civiele schadevergoedingsacties — de delinquent heeft meestal toch geen geld — zijn de laatste jaren publieke fondsen opgericht om schade van slachtoffers te vergoeden. Dit weerhoudt bovendien de mensen ervan zich te wapenen en geweld te gebruiken om hun schade vergoed te krijgen.

37

De maatschappij tenslotte houdt geen rekening met dader of slachtoffer in ons strafrechtstelsel. Zij is slechts gericht op het voorkomen van delicten in de eerste plaats — preventie — en verder het voorkomen van herhaling door rehabilitatie. Preventie en rehabilitatie zijn niet de meest directe belangen van dader en slachtoffer en ook niet de eerste belangen die door straffen gebaseerd op billijkheid worden gediend.

Toch kunnen dit soort straffen de doeleinden van preventie en rehabilitatie wel dienen.

a. om preventief te kunnen werken moet een straf de dader meer kosten dan hij door zijn daad mag verwachten te verkrijgen, bij voorkeur veel meer. Er is geen reden te bedenken waarom billijkheidsstraffen niet meer kunnen kosten dan de verwachte waarde van de misdaad en onderzoek zou kunnen aantonen dat dit zelfs het geval moet zijn wil de straf als eerlijk worden beschouwd (d.i. overcorrectie). Deze overcorrectie geeft het slachtoffer ook nog wat meer ter vergoeding van het ondergane leed.

b. om van waarde te zijn bij de rehabilitatie, moet een straf niet alleen de daders visie herstellen op zichzelf als een waardig lid van de maatschappij, maar ook de visie van de maatschappij op de dader. Dit laatste zal de

bestrafing echter niet bereiken. Daarom moet de rehabilitatie door billijke straffen voornamelijk gezien worden als een goed doen voor de persoon die gerehabiliteerd wordt.

Problemen voor het recht gebaseerd op billijkheid

1. Billijkheidsstraffen zijn immoreel; zij stimuleren of tolereren op zijn minst deviant gedrag.

Bij dit soort straffen gaat men ervan uit dat misdrijven begaan worden en dat het de taak van het recht is hierop te reageren.

Indien de straf echter hoger is dan het door het misdrijf te verwachten profijt, en dat is bij billijkheidsstraffen mogelijk, dan stimuleren zij de dader niet, maar schrikken hem veeleer af. De sleutel tot het systeem van sancties gebaseerd op billijkheid is niet de hardheid of lankmoedigheid van de straf, maar het idee dat de straf zinvol is verbonden met de vergoeding voor de berokkende schade.

2. We kunnen de preciese kosten van het misdrijf niet schatten, noch de hoeveelheid geld voor een exacte compensatie.

Klopt!, maar omdat we geen exacte berekeningen kunnen maken, moeten we dit nog niet geheel negeren. Dergelijke berekeningen worden bovendien nu al gemaakt door schadefondsen (in Nederland bijvoorbeeld door verzekeringmaatschappijen bij het vaststellen van de immateriële schadevergoeding). Deze berekeningen zijn hooguit benaderingen maar dienen zeker het belang van het recht.

3. Rijke mensen kunnen hun straf afkopen, arme mensen moeten ze uitzitten.

In het geheel niet, indien men ervan uitgaat dat de daders iets terug kunnen doen door speciale taken te verrichten.

4. Sommige mensen hebben geen bekwaamheden die bruikbaar kunnen zijn voor het werk dat nodig is voor de vergoeding.

Kan zijn en dat is triest voor de persoon en de maatschappij in kwestie. De dader zal eerst deze bekwaamheden moeten worden bijgebracht.

5. Het maken van een vonnis wordt ingewikkelder aangezien dit niet alleen een passende tijd, maar ook een passende taak moet bevatten. De enige manier om de bestrafing te laten

aansluiten op de daad (en de dader), is het variëren van kwantiteit en kwaliteit van bestraffing. Dit is juist het hart van een op billijkheid gebaseerd systeem. Bij het vonnis kunnen dan een aantal mensen betrokken worden, juristen, maatschappij-wetenschappers en mensen die de verdachte goed kennen.

6. Slachtoffers willen niets van daders weten. Contact tussen beiden is niet per se nodig. De staat kan het slachtoffer vergoeden en de dader kan aan de staat zijn vergoeding voldoen.

Precedenten voor een systeem gebaseerd op billijkheid

Het sterkste bewijs dat iets mogelijk is, is dat het reeds bestaat. En dit soort systemen bestaan, met name bij primitieve stammen of primitieve jurisdicties, ook bij moderne, zoals scholen, broederschappen en gezinnen. Bovendien lopen er in de VS experimentele programma's voor dader-restitutie waar het voornaamste rechtsprincipe teruggave is en preventie en rehabilitatie slechts op een tweede plaats komen. Het systeem gebaseerd op het herstellen van de rechtvaardigheid is niet iets nieuws, doch veeleer een terugkeer en herleving van iets ouds; een hereniging, althans gedeeltelijk, van burgerlijk en strafrecht. In het bepleiten van een dergelijk systeem, bepleit ik een terugkeer naar sancties waarvan de keuze en de handhaving afhangt van de bemoeienis van mensen die waarachtig kennis en begrip hebben van en wellicht zelfs geven om de verdachte.

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Rechtssociologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Politie
Drugs

Uitleen van tijdschriften

40

Van de artikelen, die in deze rubriek zijn gepubliceerd, kan een copie worden gevraagd bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, Bogaard-Centre, Sir Winston Churchillaan 366, Rijswijk, tel. 070-949383, toestel 143/144.

Algemeen

1

Geerts, P. *De rechtshulp in België*.
Recht en kritiek, 3/77, blz. 308-336.

In dit artikel schenkt de auteur uitgebreid aandacht aan de ontwikkelingen op het terrein van de rechtshulp. In de inleiding gaat hij nader in op het ontstaan van de beweging der alternatieve rechtshulp. De opkomst van de wetswinkels loopt parallel aan een verandering in het rechtstheoretisch klimaat. Vervolgens geeft hij een overzicht van de organisatie-gebonden rechtshulp. Allereerst laat hij de werkwijze van de rechtshulpverlening binnen de vakbond zien. Hierbij concludeert hij dat de schaduwkanten van deze rechtshulpvoorziening zijn gelegen in de beperking tot de leden, de afwezigheid van een recht op rechtshulp voor de leden, de mogelijkheid van belangenconflicten tussen de organisatie en het individueel lid en de beperking tot enkele rechtstakken. Hierna gaat hij in op het belang van het politiek dienstbetoon op dit gebied. Na deze beschrijving van de nevenvelden gaat de auteur uitgebreid in op de alternatieve rechtshulp. Hij

behandelt hier de organisatie van de wetswinkels, de individuele en de structurele rechtshulp. Tot slot geeft hij een schets van de relaties met de advocatuur. Met literatuuropgave.

2

Jansma, L. en J. Veenman. *De Schiedamse rel.* Een exploratief onderzoek naar enkele organisatie-aspecten bij collectief geweld.

Mens en maatschappij, 52e jrg., nr. 2, voorjaar 1977, blz. 127-163.

In dit artikel geven de auteurs hun visie op de aard van de ongeregelheden die in augustus 1976 ontstonden tussen Nederlandse en Turkse bewoners van Schiedam. In een uitgebreide toelichting op de probleemstelling geven zij aan wat onder collectief geweld dient te worden verstaan. Nadat zij hebben aangestipt welke moeilijkheden zich bij de materiaalverzameling voordeden, geven zij een chronologisch verslag van de gebeurtenissen. Zij komen na de beschrijving van het verloop der ongeregelheden, tot de vorming van de volgende hypothese: Als een groep mensen vindt dat haar normen in ernstige mate zijn overtreden door een (lid van een) andere bevolkingsgroep en als men tevens van mening is dat er weinig kans bestaat dat de voor deze overtreding verantwoordelijk geachte persoon of groep zal worden bestraft door de officiële instanties, dan zal de gekwetste groep zelf actie ondernemen om de overtredders te straffen of te doen straffen. Na een theoretische oriëntatie trachten de auteurs bovenstaande hypothese te toetsen.

41

Met literatuuropgave.

3

Poot, A.H. *Het verschijnsel agressie in onze tijd.*

Het tijdschrift voor de politie, 39e jrg., nr. 1, jan. 1977, blz. 1-6, nr. 2, febr. 1977, blz. 74-78.

In dit artikel gaat de auteur nader in op het verschijnsel agressie in onze tijd, zoals dit als thema in een cursus voor rechterlijke ambtenaren in opleiding aan de orde is geweest. Hij tracht daarbij de inhoud van deze cursus samen te vatten. In het kort geeft hij aan welke vormen de wetenschappelijke benaderingen van dit verschijnsel hebben. Hierna geeft hij aan wat van de omgevingsinvloeden bekend is uit onderzoeken van Lorenz, Cloward en Ohlin, Seurs e.a. Na iets over het begrip motivatie te hebben gezegd, geeft hij een nadere afgrenzing van het begrip agressie. Vervolgens noemt hij de typische sociale determinanten en de verschillende vormen van agressie, met enkele voorbeelden van individuele en groepsagressie. In een tweede deel van het artikel gaat de auteur nader in op de relatie tussen het groeiproces van het kind en het agressieve gedrag. In aansluiting hierop stipt hij enkele behandelingsmethoden aan. Tot slot geeft hij aan hoe agressieve delicten door de politie worden gezien en hoe begeleiding van de plegers van agressieve delicten kan plaatsvinden.

Ringeling, A.B. *Beleid en wetgeving.*

Beleid en maatschappij, 4e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1977, blz. 216-223. (N.)

Met wetgeving wordt beoogd bepaalde doeleinden te bereiken. De auteur gaat met dit uitgangspunt nader in op de veronderstellingen die bij dit proces een rol spelen. Hij stelt dat het gebruik van het middel 'wetgeving' bijzondere eisen stelt aan de theorie die aan het beleid ten grondslag ligt. Op grond van die theorie moet volgens de auteur ook worden beoordeeld of veranderingen in maatschappelijke problemen wel of niet beleidsrelevant zijn. Vervolgens gaat de auteur uitgebreid in op de programmering van het beleid, waarmee de beleidsvoerder vastlegt welke doeleinden hij met behulp van welke middelen op welke momenten wenst te bereiken. Daarbij constateert hij dat het juridische materiaal zijn beperkingen en typische karakteristieken heeft. Na de bespreking van de vraag of de beleidsvoerders ook bereid zijn tot programmering, komt hij op een beschouwing van de rol van de opvattingen in de samenleving. Nadat de auteur uitgebreid is ingegaan op de rol van het uitvoerend apparaat bij de wetgeving, bespreekt hij tot slot de kwaliteit van de wetgeving, waarbij hij enige alternatieven voor wetgeving de revue laat passeren. Met literatuuropgave.

42

Straelen, F.W.M. van, en P.A.J.Th. van Teeffelen.

Toekomst in de rechterlijke macht. Een tweede enquête onder de raio's.

Nederlands juristenblad, nr. 39, 1977, blz. 978-981. (N.)

De auteurs geven in dit artikel een overzicht van de resultaten van de enquête welke zij gehouden hebben onder 61 rechterlijke ambtenaren in opleiding. Omdat zij deze resultaten systematisch bespreken, geven zij in 't kort de doelstelling van de enquête en de methode van het onderzoek aan. Uit de resultaten van de enquête bleek, dat bijna alle raio's van mening zijn dat de taak van de rechter in de loop der tijden ruimer is geworden en wel in die zin dat hij vaker dan vroeger door de wetgever opengelaten begrippen moet invullen. Ruim de helft van de ondervraagden vindt, dat de rechter zich hierbij terughoudend moet opstellen. Het grootste deel van de raio's is van mening dat tijdens hun stage op de griffies hun argumenten in de raadkamer de nodige aandacht krijgen. Bijna alle raio's kozen voor een functie bij de rechterlijke macht mede vanwege de maatschappijgerichtheid van de baan en/of het ontbreken van allerlei commerciële belangen. De auteurs besluiten hun artikel met enige aanbevelingen voor wijziging van de selectieprocedure van raio's. Zij wijzen hierbij met name op de onduidelijkheid hiervan. Met literaturopgave.

De auteur begint zijn beschouwing over de Vreemdelingenwet met de constatering dat op geen terrein van het publiekrecht zo naarstig en hartstochtelijk wordt geprocedeerd als op dat van het vreemdelingenrecht. Het eerste aspect dat hij hierbij uitgebreid onder de loupe neemt, is het gelijkheidsprobleem. Centraal hierbij staat de vraag in hoeverre de nationaliteit van een persoon voldoende grondslag is voor een ongelijke behandeling. Hij stelt hier vast dat de in de 19e eeuw ingezette ontwikkeling in het publiekrecht, waarbij het ingezetenschap als maatstaf voor gelijkheid wordt vervangen door de nationaliteit, zich nog steeds voortzet. Vervolgens gaat hij uitgebreid in op de uitgangspunten van de vreemdelingenwet. Hij schenkt hierbij met name aandacht aan de rechtsbescherming en rechtsbijstand. Met een kort historisch overzicht laat hij zien hoe de procedure inzake de voor beroep vatbare beschikkingen is gewijzigd. In dit verband schenkt de auteur ruime aandacht aan het beroep op de Raad van State, de schorsende werking van het beroep, de bewaring en de rechtsbijstand. Met literatuuropgave.

43

De schrijvers bepleiten een herziening van het agressie-concept in de sociaal-psychologische theorie. De verklarende kracht van een agressie-theorie wordt vergroot wanneer men agressie begrijpt in termen van dwang en dwanguitoefening (coercive power). Dwang is vaak een uiterste middel om invloed uit te oefenen teneinde een bepaald doel te bereiken. Het is van belang dat de aandacht verschoven wordt van intrapsychische of biologische determinanten naar de sociale oorzaken, waardoor sociaal-psychologische processen zoals conflict en macht meer inhoud krijgen. Het uitoefenen van dwang en agressief gedrag, evenals de verschijningsvormen daarvan, zijn cultureel bepaald en aan sociale normen gebonden. De schrijvers beschrijven verschillende aspecten en factoren van agressie, zoals ongelijkheid, wederkerigheid, zelfbehoud, gezichtsverlies, gezagshandhaving, risico- en kostenberaming en sociaal-economische omstandigheden, waarbij herhaaldelijk verwezen wordt naar sociaal-psychologisch laboratoriumonderzoek. Tot slot wordt ingegaan op de implicaties die de door de schrijvers gekozen invalshoek heeft voor de beheersing van agressie. Met literatuuropgave.

Vierdag, E.W. *Enkele ontwikkelingen in het asiel- en vluchtelingenrecht.*

Rechtgeleerd magazijn Themis, nr. 4, 1977, blz. 339-366. (N.)

In dit artikel gaat de auteur nader in op het asiel- en vluchtelingenrecht. Hij begint met een begripsbepaling van beiden, waarmee hij aangeeft waarin beide rechtsregelingen verschillen en wanneer zij samenhangen. Hij laat met een historische toelichting zien, dat in feite van oude en nieuwe vluchtelingen kan worden gesproken. Deze hebben verschillende rechtsposities. Vervolgens gaat hij nader in op de betekenis van politieke activiteiten door vreemdelingen. De zgn. nieuwe vluchtelingen of asielzoekers worden op grond van nieuwe regelingen voortgezet verblijf toegestaan, hun rechtspositie is echter niet gelijk aan die van de zgn. echte Conventievluchtelingen (Vluchtelingen Conventie 1951). Daarna bespreekt de auteur het asiel en vluchtelingenschap in Nederland. Hij geeft daarbij ruime aandacht aan de materiële positie van asielzoekers. Met een beknopte beschouwing over de samenhang tussen art. 15.2 Vreemdelingenwet en de verlening van asiel, besluit de auteur de bespreking van de asielsituatie in Nederland. Tenslotte gaat hij nog uitgebreid in op de ontwerpconventie inzake het territoriaal asiel en de mogelijkheid van een Europees 'Statut des Asiles'. Met literatuuropgave.

44

Strafrecht en strafrechtspleging

Achenbach, H. *Das 'Schuldinterlokut' und die justizielle Praxis.*

Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 60e jrg., nr. 4, augustus 1977, blz. 242-245 (B.R.D.).

Reeds 50 jaar is in West-Duitsland de vraag aan de orde of het strafproces, naar Anglosaksisch voorbeeld, gesplitst moet worden in twee fasen: schuldigverklaring en straftoemeting. De discussie over dit onderwerp werd tot nu toe gevoerd zonder dat rechters en officieren van justitie eraan deelnamen. Recentelijk echter hebben een organisatie van rechters en een vakbond met discussiestukken hun stem laten horen. De auteur vergelijkt de standpunten in deze discussiestukken, plaatst ze in het kader van de algemene discussie en geeft zijn eigen mening. Zowel de auteur als de discussiestukken behandelen tevens verbeteringen in de procesvoering die los staan van de meest centrale vraag voor de toekomst: is fasering gewenst? Met literatuuropgave.

Ashworth, A.J. *Justifying the first prison sentence.*

In dit artikel gaat de auteur nader in op de beperkte hoeveelheid aanwijzingen en toelichtingen die bestaan op het terrein van de straftoemeting. De beperkte leidraad die er is, heeft niet zozeer betrekking op het type dader als wel op de daad zelf. De idee die achter deze beperkte richtlijnen zit, is dat de gevangenisstraf slechts ultimum remedium moet zijn. Nadat de auteur in het kort is ingegaan op het denkproces bij de straftoemeting, licht hij toe hoe de opvatting post kan vatten dat als eerste straf geen andere straf dan de gevangenisstraf passend is. Tot slot gaat de auteur uitgebreid in op de aard van de veroordeling tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In zijn conclusie stelt de auteur dat in de praktijk de idee dat gevangenisstraf een ultimum remedium moet zijn slechts weinig tot zijn recht komt. Hierbij geeft hij een uitgebreid commentaar op de betrokken wetsartikelen.
Met literatuuropgave.

11

45

Bakker Schut, P.H., T. Prakken, D. Houtkamp
en **G. Mols: kanttekeningen bij Mok.**
Nederlands juristenblad, 52e jrg., nr. 36,
22 oktober 1977, blz. 915-917 (N.).

In dit artikel reageren de schrijvers op de beschouwing van prof. mr. Mok n.a.v. de kanttekeningen die zij in een eerder stadium bij zijn artikel plaatsten. Op drie punten reageren zij op zijn bezwaren, te weten op 1. de kritiek van Mok dat zij de rol van de B.R.D. bij de totstandkoming van het verdrag overschatten, 2. de bewering van Mok dat het verdrag het beginsel van politiek asyl niet ondermijnt, omdat politiek asyl tot het gebied van het vreemdelingenrecht hoort en het verdrag over uitlevering gaat en 3. de kritiek van Mok dat de auteurs ten onrechte politieke argumenten door elkaar halen. T.a.v. punt één lichten zij toe dat het niet toevallig was dat de B.R.D. het initiatief nam. T.a.v. punt twee stellen zij vast dat het niet uitleveren bij politieke delicten met politiek asyl te maken heeft, omdat juist in politieke strafzaken het daadkarakter van het strafrecht extra bescherming nodig heeft en gemaakt moet worden tegen vervolging en bestraffing wegens politieke overtuiging. Bij de bespreking van het derde punt gaan zij nader in op de aard van het strafproces.

12

Barnhoorn, L.A.N.M. De term 'ras' in de Uitvoeringswet van het Anti-Rassendiscriminatieverdrag.
Toepassing en interpretatie door de rechter.
Nederlands juristenblad, nr. 39, 1977,
blz. 969-977 (N.).

De auteur gaat na i.v.m. het meningsverschil tussen de Minister en enkele leden der Tweede Kamer bij het wetsontwerp betreffende de uitvoering van het verdrag inzake uitbanning van rassendiscriminatie, of er terecht of ten onrechte vrees bestaat voor een te enge interpretatie van het begrip 'ras' door de rechter. Hij bespreekt daartoe een aantal vonnissen m.n. uit de Horecasector, alsmede vonnissen die betrekking hadden op de activiteiten van de Volksunie. Voordat hij deze vonnissen echter analyseert, gaat hij uitgebreid in op de betekenisachtergronden van de discriminatiecriteria in artikel 1 van het verdrag. Hij komt daarbij tot de conclusie, dat uit deze voorgeschiedenis geen exacte betekenis is af te leiden. In een slotopmerking concludeert de auteur dat de rechter zich niet heeft laten misleiden door het feit dat in de bepalingen alleen de term ras is vermeld. Hij geeft daaraan, zo blijkt uit de vonnissen, tot nu toe een ruime betekenis.
Met literatuuropgave.

13

Bos, P.A.H., *Strafrecht en milieuzaken.*

Het tijdschrift voor de politie, 39e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 438-447 (N.).

46

In dit artikel geeft de auteur een overzicht van de mogelijkheden die het strafrecht biedt inzake milieuzaken. Hij begint met een historische inleiding op de relatie tussen strafrecht en milieuzaken. In dit historisch overzicht komt hij tot de conclusie, dat een hoop moeilijkheden hadden kunnen worden voorkomen dan wel gefaseerd hadden kunnen worden, wanneer de eerste wettelijke maatregelen maar goed waren geweest. Hierna gaat de auteur uitgebreid in op de wetgeving en de opsporing. In zijn beschouwing van de huidige situatie merkt hij op dat de politie aan de opsporing in vele gevallen niet toekomt. Het strafrecht zou ook hier ultimum remedium moeten zijn. Er zijn echter weinig mogelijkheden van administratieve sancties. Maatregelen als stillegging en sluiting kunnen alleen in het uiterste geval worden gehanteerd. Met een bespreking van de praktische gang van zaken op het terrein van het milieudelict geeft de auteur een toelichting op de mogelijkheid van een nationale milieupolitie. Hierbij schenkt hij ook nog aandacht aan het bestaande overleg tussen politie, Openbaar Ministerie en de gemeentelijke overheid, het zgn. driehoeksoverleg. Tot slot vat hij de taak van de politie en het Openbaar Ministerie inzake de milieudelicten samen.

14

Brickman, P. *Crime and punishment in sports and society.*

Journal of social issues, 33e jrg., nr. 1, winter 1977, blz. 140-165 (U.S.A.).

Besproken worden twee straftoematingsprincipes,

het een gebaseerd op billijkheid (equity-based penalty), het ander op afschrikking (deterrent-based penalty), waarvan de achterliggende doelen, respectievelijk het herstel van rechtvaardigheid en het voorkomen van deviant gedrag, moeilijk te verenigen zijn. De schrijver haalt de sport aan als een van de gebieden waar het accent – m.b.t. het straffen van overtreders – ligt op het eerste principe, terwijl het in de samenleving geldende strafrechtssysteem zich door het tweede principe laat leiden. Als voordelen van een 'billijkheidsstrafrecht' worden door de schrijver minder stigmatisering van de overtreder en meer aandacht voor het slachtoffer genoemd. De mogelijkheden die ons huidige strafrechtssysteem biedt voor invoering van een dergelijk strafrechtprincipe worden door de auteur beschreven aan de hand van hetgeen hij als precedentes daarvoor ziet, n.l. de civiele rechtsgang en de rechtspraak in primitieve samenlevingen en kleinere samenlevingseenheden zoals het gezin.

Met literatuuropgave.

Zie voor een uitgebreide samenvatting van dit artikel Justitiële Verkenningen nr. 2/1978, blz. 33.

47

15

Von Brücken Fock, E.P., *Tweesporenstelsel bij berechting en tenuitvoerlegging*.

Balans, 8e jrg., nr. 7, juli 1977, blz. 3-13 (N.).

Ons penitentiaire recht kent bij de toepassing zowel als bij de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke sancties een systeem van tweesporigheid: straffen en maatregelen. Naar vrijwel algemene opvatting is straf: beoogd leed zonder verder doel. Met het opleggen van een straf wordt de veroordeelde opzettelijk leed toegemeten, verdiend leed, dat hem welbewust wordt aangedaan. De straf wettigt als het ware zichzelf. In de wet vinden we daarom in tegenstelling tot het doel van de maatregel geen doeleinden van de straf omschreven. Ook in de rechtspraak – en dan meestal in de strafmotivering van de feitelijke rechter – vinden we hiervoor weinig aanknopingspunten. In de literatuur daarentegen stuiten we op vele formuleringen van strafdoeleinden, die alle op uiteenlopende wijzen door de verschillende schrijvers worden geordend. De auteur gaat dieper in op de ontwikkeling van het executiebeleid t.a.v. geestelijk gestoorde delinquenten. Het verschil in grondslag tussen straf en maatregel is door beleidsontwikkelingen van rechter en administratie niet meer bepalend voor het bestaande systeem van tweesporigheid. Andere overwegingen, van crimineel-politieke, organisatorische dan wel behandelingstechnische aard spelen een belangrijker rol bij de vraag of de veroordeelde in het straf-, dan wel in het maatregelsysteem wordt opgenomen. De overwegingen van rechter en administratie lopen niet parallel.

Deming, R.R. *Statutory diversion of drunkenness offenders.*

Journal of criminal justice, 5e jrg., nr. 1, voorjaar 1977, blz. 29-37 (U.S.A.).

Onderzoek werd gedaan naar het effect dat het niet meer strafbaar stellen van openbare dronkenschap had in een Amerikaanse stad van 100.000 inwoners. De kosten die gewoonlijk met de vervolging van dit delict waren gemoeid werden becijferd en de politie werd geïnterviewd om na te gaan wat hun reacties waren. Niet alleen kon het geld nu voor andere doeleinden worden gebruikt, maar bovendien bleek de politie zich nu meer te hebben gericht op het verwerven van vaardigheid in het onderhouden van betere betrekkingen met het publiek en de vroegere overtreders. Dat de oprichting van een ontwenningencentrum nogal enige tijd op zich had laten wachten, bleek achteraf door de politie als een voordeel te worden beschouwd. Als er reeds een was geweest, had de politie, zo meenden zij, de neiging gehad het ontwenningencentrum eenvoudigweg te verwisselen voor het plaatselijke arrestantenlokaal. Wat de vroegere overtreders betreft, deze bleken meer zich zelf verantwoordelijk te zijn gaan voelen. Dit vormde, naar een aantal van hen meende, in vele gevallen de drijfveer tot het zich uit eigen beweging onder behandeling stellen.

Met literatuuropgave.

48

Esposito, V. *La convenzione europea per la sorveglianza delle persone condannate o liberate con la condizionale.* (De Europese Conventie inzake het toezicht op voorwaardelijk veroordeelde of voorwaardelijk vrijgelaten personen).

La giustizia penale, 82e jrg., nr. 6, juni 1977, blz. III 381-384 (I.).

Deze in 1964 opgestelde conventie is in 1975 in Italië van kracht geworden. Italië is daarmee vrij laat, en dit hangt samen met het feit dat het land pas sinds zeer kort alternatieve straffen kent. De conventie organiseert internationale samenwerking voor het toezicht op mensen met alternatieve straffen. In landen die niet bij de conventie zijn aangesloten, worden volwassen buitenlanders, zeker als hun eigen land geen alternatieve straffen kent, of ingesloten of uitgewezen. De auteur van dit artikel beschrijft de inhoud van de conventie en van de procedure wanneer het ene land het andere een verzoek om toezicht wil doen.

Garofoli, V. *Il controllo sull'esecuzione penale nei suoi precedenti storici.* (De controle op de tenuitvoerlegging van straffen en de historische precedenten ervan)

Vóór de eenwording van Italië vond de controle op tenuitvoerlegging van straffen binnen de verschillende deelstaten plaats en pas nadien door de centrale overheid. Toen ontstond ook de vraag: valt het onder het ministerie van Justitie of onder dat van Binnenlandse Zaken? In Italië bestond altijd een vrij duidelijke scheiding tussen de justitie en het uitvoeringswezen. Dit laatste was tot 1913 niet in het WvSv geregeld. Sedert 1922 ressorteert het onder Justitie en heeft daarmee aan autonomie ingeboet. Het toezicht ging tenslotte over van de inspecteur naar de toezichthoudende rechter. Deze laatste heeft echter minder macht dan de rechtsprekende rechter. Het doel van het toezicht is en blijft: verbetering van het lot van de gedetineerde, toezicht op het juist uitvoeren van de reglementen, rapportage aan de minister.

19

Herman, L. *What's wrong with the rape reform laws?* Victimology: an international journal, 2e jrg., nr. 1, voorjaar 1977, blz. 8-21 (U.S.A.).

49

In Amerika heeft de hervorming van de wet t.a.v. verkrachting veel controversen voortgebracht. Aan de ene kant schijnt de hervormingsbeweging vervolging en veroordeling wegens verkrachting aan te moedigen door het afschaffen van wetten die in het voordeel van een gedaagde kunnen werken. Dit is gedaan in de naam van sexuele privacy en menselijke waardigheid. Aan de andere kant leggen degenen, die tegen dergelijke hervormingen ingaan, de nadruk op andere waarden die met bovengenoemde in strijd zijn en die vanuit het standpunt van burgerlijke vrijheid veel belangrijker zijn. De auteur bespreekt in dit artikel de spanningen en conflicten die bestaan tussen dergelijke tegenstrijdige gezichtspunten. Hij legt in het bijzonder de nadruk op de klacht van de hervormers dat het mogelijk is eerder gepleegde daden op sexueel gebied te gebruiken als bewijs. De auteur maakt duidelijk dat het, gezien vanuit het oogpunt van burgerlijke vrijheid, een duidelijke stap in de verkeerde richting is als de bijna totale uitsluiting van eerdere daden op sexueel gebied voor de bewijsvoering doorgevoerd wordt, zoals bepleit door de hervormers en door de 'American civil liberties women's rights project'.

20

Krikke, A. *Bewijsmotivering en overweging onder de streep in strafvonnissen.* Rechtsgeleerd magazijn Themis, nr. 5, 1977, blz. 446-478 (N.).

De auteur geeft in een korte schets een overzicht van recenté problemen rond de bewijsvoering. Hij

spitst deze problemen toe op de zogenaamde overwegingen onder de streep in strafvonnissen. Hiermee bedoelt hij die overwegingen waarbij na het cliché nader wordt ingegaan op bepaalde aspecten van de bewijsvoering. Het kernprobleem hierbij is hoe deze overwegingen moeten worden gewaardeerd. Voordat de auteur nader op deze waardering ingaat, geeft hij aan wat de inhoud van deze overwegingen kan zijn. Deze overwegingen kunnen aan de bewijsmiddelen iets toevoegen of een toelichting vormen op de bewijsconstructie boven de streep. De auteur gaat met een aantal historische aantekeningen bij de motiveringsvoorschriften nader in op de opvattingen van de Hoge Raad inzake de waardering van deze overwegingen. Tot slot concludeert de auteur dat de wetgever aan een extra motivering geen overdreven eisen heeft gesteld.

Met literatuuropgave.

21

Leone, A. *La tutela giuridica contro la criminalità.*

(Juridische bescherming tegen criminaliteit)

Rassegna di studi penitenziari, 27e jrg., nr. 2, maart/april 1977, blz. 173-210 (I.).

50

Dit artikel is een vervolg op een met dezelfde titel in de vorige aflevering van dit tijdschrift. De auteur bespreekt nu de kwestie van de verantwoordelijkheid van de mens voor zijn daden, het dualistische systeem (straf/veiligheidsmaatregel) van de Italiaanse strafwet, en het karakter van de veiligheidsmaatregel. Wat betreft de verantwoordelijkheid van de mens en in verband daarmee de toerekenbaarheid van zijn schuld staat schrijver op het standpunt dat al gelooft men niet in de vrije wil, de normale mens toch in staat is te weten wat goed en kwaad is en tussen deze beide te kiezen. Wat betreft het dualistische systeem acht hij de veiligheidsmaatregel als strafvorm (en dus niet = een administratieve maatregel), zowel preventief als repressief, in overeenstemming met de grondwet. Tegenover de kritiek van velen op de veiligheidsmaatregel voor toerekeningsvatbare gevaarlijke delinquenten en op de preventieve veiligheidsmaatregel stelt hij dat de grondwet niet alleen de vrijheid van de individuele burger wil beschermen maar ook – en dat gaat in bepaalde gevallen vóór – de veiligheid van de samenleving.

22

Mok, M.R. *Naar aanleiding van een anti-terrorisme verdrag.* Kanttekeningen bij kanttekeningen.

Nederlands juristenblad, 52e jrg., nr. 36,

22 oktober 1977, blz. 910-914 (N.).

In dit artikel gaat de auteur nader in op een aantal kanttekeningen die mr. P.H. Bakker Schut e.a. hebben geplaatst bij een beschouwing van de auteur in een eerder artikel over het anti-terrorisme verdrag. Hij beperkt zich hierbij uitdrukkelijk tot het

commentaar van Bakker Schut c.s. dat betrekking had op het verdrag en gaat niet in op de politieke argumenten. In antwoord op de vaststelling van Bakker Schut c.s. dat het verdrag aan Nederland is opgedrongen, stelt de auteur dat van pousseren in het geheel geen sprake is geweest, maar dat Nederland alleen niet zoals Frankrijk en Duitsland tot de initiatiefnemers behoorde. Ook geeft de auteur nog een nadere toelichting op zijn bedoeling met de genoemde strafrechtelijke samenwerking tussen democratische staten. Daarna gaat de auteur uitgebreid in op de relatie tussen politiek asiel en politiek delict. Hierbij schenkt hij speciaal aandacht aan de bewering van Bakker Schut c.s. dat het verdrag het liberale rechtsbeginsel van politiek asiel ondermijnt. Tot slot gaat de auteur in op de mogelijke samenhang tussen recht en politiek.

Met literatuuropgave.

23

Mulder, G.E. *Op de grens van formeel en materieel recht.*

Rechtsgeleerd magazijn Themis, nr. 5, 1977, blz. 479-493 (N.).

51

In dit artikel neemt de auteur de materieelrechtelijke nevengevolgen van processuele handelingen onder de loupe, waarbij hij in hoofdzaak, maar niet uitsluitend het strafproces op het oog heeft. Met name de nevenwerkingen van strafprocessuele handelingen op burgerrechtelijk terrein worden nader bestudeerd. Hiertoe geeft de auteur eerst aan wat hij onder strafprocessuele handelingen verstaat. Vervolgens gaat hij in op de materieelrechtelijke implicaties van de toegepaste dwangmiddelen, de specifieke betekenis van rechterlijke beslissingen voor de toepassing van dwang en tenslotte het ingrijpen van de rechter ter repressie van gedurende het proces gepleegd 'verbaal' onrecht. Bij de bespreking van de effecten van de dwangmiddelen gaat de auteur nader in op o.a. het ontruimingsvonnis en de inbeslagname. De auteur besteedt uitgebreid aandacht aan de vraag of de gevolgen van zo'n inbeslagname op de overheid afgewenteld kunnen worden. Bij de behandeling van het vraagstuk van het verbale geweld ter terechtzitting geeft de auteur een overzicht van de jurisprudentie.

Met literatuuropgave.

24

Penttilä, A., e.a. *Breath alcohol screening of suspected drunken drivers. Application of Alcolmeter for practical forensic purposes.* Blutalkohol, 14e jrg., nr. 6, november 1977, blz. 387-397 (B.R.D.).

De bruikbaarheid van een apparaat (alcolmeter) om het alcoholgehalte in het bloed vast te stellen

door middel van de blaastest werd onderzocht. Hiertoe werden in Finland in 1976 twee groepen vermoedelijk dronken rijders bestudeerd. 1000 personen werden onderzocht door forensische artsen en 386 personen door de politie. De overeenstemming tussen bloed- en ademresultaten was zowel bij het onderzoek door de artsen als bij het onderzoek door de politie goed. Er werden echter ook enige duidelijke en verscheidene kleinere afwijkingen naar boven en naar beneden tussen de alcoholconcentratie van adem en bloed gevonden. Bij 0,35 promille en 2,1 promille blijken voor het apparaat 'grenswaarden' te liggen. Met deze grenswaarden is het apparaat voor praktisch gebruik door de politie en voor forensische doeleinden geschikt. Het apparaat moet nauwkeurig geijkt worden en men moet letten op de kwaliteit van het ademmonster. De resultaten tonen echter ook aan dat het met behulp van dit apparaat niet mogelijk is het definitieve bewijs te leveren ter terechtzitting.
Met literatuuropgave.

25

Prakke, L. *De abortusconclusies van Veringa*.
Nederlands juristenblad, nr. 38, 1977,
blz. 945-951 (N.).

52

De auteur laat met een overzicht van de standpunten en ontwikkelingen in de voorgaande jaren zien hoe het initiatief-voorstel inzake de abortus tot stand is gekomen. Na dit overzicht gaat de auteur uitvoerig in op de conclusies inzake de abortuswetgeving zoals die op 1 september 1977 door de fractievoorzitters van de PvdA, CDA en D'66 werden vastgesteld onder leiding van informateur Veringa, nadat kort daarvoor formateur Den Uyl in de abortusproblematiek was vastgelopen. Centraal staat in zijn beschouwing de vraag welke garanties de conclusies van Veringa bieden, dat in de komende kabinetsperiode een herziening van de abortuswetgeving het Staatsblad zal bereiken. Hij constateert ten aanzien van deze vraag, dat de bekrachtiging door het CDA kan worden geblokkeerd; wanneer echter een PvdA of D'66 bewindsman op justitie of volksgezondheid zetelt, dan kan de bekrachtiging op hun voordracht terstond worden geëffectueerd.
Met literatuuropgave.

26

Remmelink, J. *De regeling der dwaling in het Nederlandse strafrecht*.
Algemeen politiebld, 126e jrg., nr. 22,
22 oktober 1977, blz. 535-542 (N.).

De auteur geeft in dit artikel een beschouwing over de dwaling in het strafrecht. Hij geeft hiertoe een overzicht van het systeem van de strafuitsluiting, zoals dat te vinden is in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht en van de wijze waarop dit in de loop

der tijd door de rechter (vooral de Hoge Raad) is uitgelegd. In een historische schets laat de auteur zien hoe de terugkeer van 'schuld' en 'onrecht' in het oorspronkelijke indifferente psychologische legalistische systeem een rol heeft gespeeld. Vervolgens bespreekt de auteur systematisch een groot aantal arresten van de Hoge Raad. Nadat hij hieruit heeft geconcludeerd dat van uitbreiding van de strafuitsluiting niet slechts op het gebied van de schuld, maar ook enigszins in de richting van de afwezigheid van wederrechtelijkheid kan worden gesproken, gaat hij nader in op de positie van de buitenlanders in deze zaak. Na een korte bespreking van de dwaling i.g.v. overtuigingsdaders en de relatie tussen de dwaling en de overmacht de noodtoestand en noodweer, besluit de auteur zijn artikel met een slotopmerking over de dwaling t.a.v. rechtsmiddelen.

Met literatuuropgave.

27

Riccio, G. *Autodifesa dell'imputato e Costituzione*. (Zelfverdediging van de beklaagde en Grondwet). *La giustizia penale*, 82e jrg., nr. 6, juni 1977, blz. III 360-381 (I.).

53

De grondwet kent iedere burger die met de rechter in aanraking komt het recht op verdediging toe. De wet zegt echter niet duidelijk of hij ook verplicht is die verdediging te accepteren en evenmin of hij het recht heeft zichzelf te verdedigen. De auteur van dit artikel stelt dat uit het feit dat doctrine en jurisprudentie zich hierover nooit hebben uitgelaten, mag worden geconcludeerd dat men algemeen aanneemt dat een verdachte zichzelf niet kan verdedigen, ook al is hij zelf advocaat. De auteur gaat uitvoerig in op de zeer veelzijdige functie van de advocaat en op zijn rechten en plichten in het proces. In elk geval is het woord van een verdediger nodig in de procedure als wederwoord op dat van rechter en OM (uitgezonderd voor het kantonrecht). De beklaagde mag ook niet het risico lopen ongelijkwaardige partij te zijn. De technische zijde van de verdediging is een voorwaarde voor het proces. Wenst een beklaagde niet te worden verdedigd, dan dient hem toch een advocaat te worden toegevoegd teneinde de procedure mogelijk te maken. De rechten van de burger en die van de gemeenschap dienen hier tegen elkaar te worden afgewogen; ze moeten elkaar niet belemmeren of tegenwerken maar aanvullen en tot ontwikkeling brengen: dat is in ieders belang.

28

Schultz, D. *Zum Strafmass bei Trunkenheitsdelikten im Strassenverkehr*.

Blutalkohol, 14e jrg., nr. 5, september 1977, blz. 307-314 (B.R.D.).

De auteur begint zijn artikel over de strafmaat bij het delict 'rijden onder invloed' met de constatering dat de discussie over de meest effectieve en meest rechtvaardige straf bij dit delict al meer dan twintig jaar duurt. Hij leidt een beschouwing van de situatie in de praktijk in met een overzicht van de verschillende opvattingen die er in de loop der jaren tegenover elkaar hebben gestaan. In uitgebreide tabellen laat hij de verschillende straffen bij de verschillende parketten zien. Hij concludeert uit deze tabellen, dat zich gaandeweg enige overeenstemming heeft gevormd over de strafmaat bij het dronken rijden zonder gevolgen. Hij stelt daarbij vast dat dit voor een groot deel zal samenhangen met de gelijkheid in de omstandigheden bij de delicten. Bij delicten waarbij lichamelijk letsel of schade is veroorzaakt, is de straftoemeting aanmerkelijk minder harmonisch. Dit wordt volgens de auteur veroorzaakt door de verschillen in de ernst van de gevolgen van het dronken rijden.

29

Schultz, D. *Zur reform der Alkoholbestimmungen des Verkehrsrechts.*

54 Blutalkohol, 14e jrg., nr. 6, november 1977, blz. 357-365 (B.R.D.).

De huidige voorzieningen in de Bondsrepubliek t.a.v. rijden onder invloed zijn ontoereikend. Er is gebleken dat het onvoldoende effectieve wapens zijn om de criminaliteit in het verkeer ten gevolge van alcoholgebruik te bestrijden. Een nieuwe impuls tot hervorming zou welkom zijn. Voor de leek is de huidige drieledigheid (absolute ongeschiktheid om te rijden; relatieve ongeschiktheid; de 0,8 promille gevarenlimiet als louter ordeverstoring) niet te overzien en in feite onbegrijpelijk. Deze drieledigheid leidt ook tot ongelijke behandeling van wezenlijk dezelfde feiten. In het ene geval bij 0,5 promillegehalte veroordeling wegens ongeschiktheid om te rijden, in het andere geval met hetzelfde promillage ontslag van rechtsvervolgning wegens onvoldoende bewijs. Dit gaat in tegen het rechtsgevoel van de burger. Hiertegenover biedt introductie van een vaste limiet 0,6 of nog beter 0,5 promille in de wegenverkeerswet nog niet gewaardeerde voordelen. Daden zonder enig gevolg op niveau's beneden 0,5 promille zijn getalsmatig niet belangrijk en kunnen straffeloos blijven vanuit verkeersveiligheidsoogpunt, ook wanneer ze moreel gezien niet te billijken zijn.

30

Strauss, S.A. *Some comments on the Abortion and Sterilization Act 2 of 1975 after one years operation: legal aspects.*

South African journal of criminal law and criminology, 1e jrg., nr. 2, july 1977, blz. 116-122.

De auteur geeft in dit artikel een toelichting op de interpretaties van de abortuswet zoals die bestonden bij de invoering van de wet. Hij stelt hierbij vast, dat degenen die van mening waren dat abortus door deze wet geheel gelegaliseerd zou worden het bij het verkeerde eind hadden. Volgens de auteur breidt de wet op zes punten de bestaande bescherming van de vrouw uit. Nadat hij deze zes punten genoemd heeft, geeft hij nog een overzicht van een aantal andere effecten van de wet. Hij gaat hierbij nader in op de malafide abortuspraktijken. Vervolgens verdiept de auteur zich in de vraag of er van een abortusrecht kan worden gesproken. Tot slot bespreekt hij de aard en de noodzakelijke instemming van de betrokkene bij de abortus, zoals die in de wet verondersteld wordt aanwezig te zijn, hoewel er geen nadere aanduiding wordt gegeven.

31

Tromp, H. en M. Korzec. *Bedrog in de wetenschap geen zeldzaam verschijnsel*.

Intermediair, 13e jrg., 11 november 1977, blz. 1-9 (N.).

55

In dit artikel geven de auteurs een overzicht van de resultaten van een enquête die betrekking heeft op plagiaat en vervalsing in wetenschappelijke kring. Deze enquête is beantwoord door 256 respondenten, 168 hiervan waren alleen afgestudeerd, 43 gepromoveerd en 14 bekleedden het ambt van lector of hoogleeraar. Slechts 17 studenten reageerden. Veruit de meeste respons kwam van de kant van de bèta-wetenschap. Dit was ook het gebied waarop het meeste bedrog voorkwam. Onderdeel van de enquête was ook of het bedrog in de openbaarheid is gekomen en wat de gevolgen waren. De auteurs gaan hierbij uitgebreid in op de verschillende antwoorden die op deze vraag zijn binnengekomen. In een slotconclusie stellen de auteurs vast dat het praktisch onmogelijk is om fraude in de wetenschap uit te roeien. Volgens hen is uit de enquête gebleken, dat openbaarheid en vrijheid in de wetenschappelijke praktijk niet altijd even vanzelfsprekend zijn. Met literaturopgave.

Criminologie

32

Brunetti, G. *Presupposti psicologici della devianza*. (Psychologische veronderstellingen voor afwijkend gedrag).

Rassegna di studi penitenziari, 27e jrg., nr. 3, mei/juni 1977, blz. 373-378 (I.).

De ontwikkeling van sociologie, psychologie en psycho-analyse heeft tot gevolg gehad dat men belangstelling kreeg voor mensen die anders zijn dan de anderen: debielen, gestoorden, misdadigers. Tot

voor kort werden die, groepsgewijs bij elkaar, uit de samenleving uitgestoten en òf beschermend verzorgd òf bewaakt. In elk geval wees de samenleving hen af en uit; men was bang voor hen en trachtte hen anderzijds uit te buiten. Nu tracht men hun problemen te begrijpen en hen te integreren. Behalve de reeds genoemde categorieën zijn er nog: de slachtoffers van alcoholisme, druggebruik, zwerven, prostitutie, armoede en suicide; al deze dingen worden beschouwd als abnormaal, a- en anti-sociaal, onaanpast gedrag. De psychologie en psycho-analyse hebben aangetoond hoe belangrijk het voor de mens is dat hij in zijn eerste levensjaren affectief niet te kort komt; anders kan hij in zijn latere leven geen bevredigende, stabiele intermenselijke contacten hebben. Ongeveer tegelijk met de psychologische wetenschappen kwamen de sociologische op die ontdekten dat de maatschappij met haar reactie op afwijkend gedrag zulk gedrag alleen maar versterkt, terwijl zij het in toenemende mate ook veroorzaakt. Volgens de auteur liggen de oorzaken van afwijkend gedrag in een combinatie van individuele en sociale factoren: deze leiden tot desorganisatie waarbij dan òf misdaad òf geestesstoornis de uitdrukking is van de totale persoonlijkheid. De bestrijding c.q. hulpverlening daarvoor dient zowel individueel als sociaal te zijn gericht, en onder sociaal valt ook: politiek. Dat laatste houdt weer in preventie, zowel bij groepen en instituties als bij speciaal kwetsbare groepen en individuen, zijnde de mensen die al eens geïnterneerd zijn geweest wegens geestelijke gestoordheid of criminaliteit.

33

Buikhuisen, W. *La criminologie intégrale.*
Déviance et société, 1e jrg., nr. 1, mei 1977,
 blz. 95-108 (Zw.)

Na de huidige criminologie te hebben gekenschetst als pluriform, zowel voor wat betreft de uiteenlopende uitgangspunten als de objecten van studie, bestempelt de auteur criminologie als een gedragswetenschap op grond van het gemeenschappelijke element delinquent gedrag. Hij verbaast zich over de algemeenheid waarmee het verschijnsel criminaliteit in de diverse criminologische theorieën doorgaans wordt benaderd. Er bestaat z.i. behoefte aan een differentiële criminologie, wegens de diversiteit van delinquent gedrag enerzijds en van de daders anderzijds. Door middel van indeling en nadere onderverdeling tot zo homogeen mogelijk samengestelde (sub-)groepen moet het specifieke van elk delinquent gedrag worden vastgesteld. De auteur betoogt vervolgens dat het criminaliteitsvraagstuk zich niet laat reduceren tot een louter sociologisch, psychologisch, biologisch etc. probleem en een interdisciplinaire oriëntatie behoeft, en dat hiertoe multi-disciplinaire begrippen tot stand dienen te komen waarin de statische, veelal aan de sociologie

ontleende criminologische begrippen zijn verrijkt met dynamische, uit andere wetenschappen (psychiatrie, e.a.) afkomstige elementen. Hij presenteert een model voor interdisciplinaire theorievorming, met vergelijkend onderzoek tussen 'delinquenten' en 'niet-delinquenten' (overigens allerminst absolute begrippen) aan de basis. Hierbij wordt gewerkt met de op de gedragswetenschap geënte formule, dat crimineel gedrag een functie is van persoons- en situatiekenmerken. Het interdisciplinaire onderzoek bestaat in een gefaseerde analyse en synthese van variabelen, die leidt tot vaststelling van predisponerende, faciliterende en inhibitieve factoren. Van oordeel, ten slotte, dat de hedendaagse criminologie in sterke mate subculturele trekken vertoont, voert de auteur het pleit voor een integrale aanpak, waarin plaats wordt ingeruimd voor niet alleen op de theorievorming, maar ook op de praktijk gerichte evaluatie.

34

Calvanese, E. en P. Gallina Fiorentini. *Atteggiamento e reazione sociale di un campione di giovani nei confronti di alcuni comportamenti criminali.*

57 (Houding en sociale reactie van een steekproef van jonge mensen ten aanzien van enige criminele gedragingen).

Quaderni di criminologia clinica, 19e jrg., nr. 2, april/juni 1977, blz. 215-236 (I.).

De auteurs hebben uit de burgerlijke stand van Milaan een willekeurige steekproef getrokken van 700 jongeren, jongens en meisjes, tussen 14 en 18 jaar, uit stad en omgeving, en uit verschillende sociale milieus. Deze kregen een vragenlijst met 24 onderwerpen voorgelegd inzake uiteenlopende vormen van crimineel gedrag: toxicomanie, delicten voortkomend uit sociale conflicten, en sexuele delicten. Er werd hen verzocht daarover hun oordeel te geven en tevens te zeggen op welke wijze dergelijk gedrag volgens hen dient te worden aangepakt. Het gedrag in kwestie was uitvoerig toegelicht, beschreven en gemotiveerd. De auteurs geven de vragenlijst, en zij hebben de antwoorden in tabellen en grafieken gerubriceerd en tegen elkaar gezet. Er blijkt een grote homogeniteit te zijn in de emotionele reacties: vrijwel allen keuren de gepleegde delicten af; goedkeuring of onverschilligheid er tegenover komt nauwelijks voor. Ten aanzien van te nemen maatregelen bestaat allerminst homogeniteit; alleen van echt straffen, laat staan vrijheidsberoving, ziet bijna niemand het nut in. De auteurs achten deze reacties zeer interessant, gezien de afkeuring van het gedrag in kwestie zelf. De meeste ondervraagden blijken voorstanders van niet-geinstitutionaliseerde vormen van hulpverlening, en soms geven zij de voorkeur aan helemaal niet optreden.

Chester, C.R. *The effects of a redistribution of wealth on property crime.*

Crime and delinquency, 23e jrg., nr. 3, juli 1977, blz. 272-289 (U.S.A.).

In enkele eerdere artikelen heeft de auteur een theorie besproken waarbij de relatieve financiële achterstand als een van de belangrijkste oorzaken van vermogensdelicten wordt beschouwd. Verder stelde hij voor door middel van belastingen de inkomensverschillen te verkleinen. In dit artikel wordt ingegaan op de kosten die op dit moment verbonden zijn aan de bestrijding van vermogenscriminaliteit. Dit geld zou veel beter besteed kunnen worden. Voorgesteld wordt iedereen een aanzien basisinkomen te garanderen en de inkomensverschillen te verkleinen. Wanneer de economische mogelijkheden eerlijker verdeeld zijn in de samenleving, zal de vermogenscriminaliteit afnemen. Met literatuuropgave.

Dörmann, U. *Soziale Wandel und Jugendkriminalität in der Bundesrepublik Deutschland.*

Kriminalistik, 31e jrg., nr. 2, februari 1977, blz. 49-57 (B.R.D.).

58

De auteur gaat in dit artikel nader in op de invloed van maatschappelijke omstandigheden op de criminaliteit van jongeren. Hiertoe geeft hij eerst een definitie van de begrippen jeugd, criminaliteit en maatschappelijke ontwikkeling. Vervolgens laat hij zien dat bij deze betekenisvaststelling het waardeoordeel een belangrijke rol speelt. De technische verandering in deze eeuw vormt een van de belangrijkste aspecten van de maatschappelijke ontwikkeling wat betreft de criminaliteit van jongeren. Automatisering en technische vernieuwingen zijn van grote invloed geweest op de jeugd. Een andere belangrijke verandering is, volgens de auteur, gelegen in de verstedelijking met de daarmee samengaande vrijetijdsproblemen bij de jeugd. Tot slot gaat de auteur nog in op het ontstaan en de betekenis van de jeugdsubculturen en de waardeveranderingen die hierbij optreden. Volgens de auteur hebben deze veranderingen bijgedragen aan de omvang en de vorm van de jeugdcriminaliteit zoals we die nu kennen.

Met literatuuropgave.

Ericson, R.V. *From social theory to penal practice: the liberal demise of criminological causes.*

Canadian journal of criminology and corrections, 19e jrg., nr. 2, april 1977, blz. 170-191 (C.).

Dit artikel wordt ingeleid door de redacteur en bij uitzondering zijn, voorafgaand aan het artikel, de

tegengestelde opvattingen van de redactiecriticus A. Marriage en het wederwoord van de schrijver gepubliceerd en daarmee uit de gebruikelijke wederzijdse anonimiteit gehaald. In dit artikel worden theorie en praktijk in de criminologie opgevat als te zijn in een voortdurende dialectiek. Terwijl de theorie in de praktijk tot uitdrukking komt, is er noodgedwongen een zekere mate van tegenstelling en van compromis die niet alleen van invloed is op de ideologische elementen, maar ook op de oorspronkelijke beginselen van de theorie zelf. In de criminologie was het positivisme een theoretische reactie op de klassieke wetgeving, die zich in de praktijk ontwikkelde tot correctionalistische methoden. Deze praktijk leidde op zijn beurt weer tot de 'labelling' theorie. Volgens de schrijver ondersteunt de kern van de 'labelling' theorie de klassieke opvattingen van misdaadbestrijding door middel van wetgeving. Daarmee voert deze theorie weer terug naar de trits 'misdad-verantwoordelijkheid-straf'. Dit blijkt volgens hem duidelijk uit de gepubliceerde aanbevelingen van de Canadese Law Reform Commission waarin deze zich voorstander toont van het invoeren van 'pre-trial diversion' en onder de banier van de-institutionalisering het klassieke denkpatroon weer binnenhaalt. Volgens de schrijver is er nu maar één, zij het theoretisch, alternatief en wel dat wat de 'kritische criminologen' voor ogen hebben. Zij beschouwen de utilitaire economische orde als het alles overkoepelende bouwwerk waarin alle sociale instituties fungeren. Zij zien de primaire behoefte tot verandering van die orde als de sleutel tot het ontsluiten van de eraan onderworpen instituties. Deze radicale, kritische theorie zal weer te zijner tijd worden vertaald in zijn eigen vorm van praktijk. Ook deze ontwikkeling zal met een kritisch oog moeten worden gevolgd.

Met literatuuropgave.

38

Forst, B. en K. B. Brosi. *A theoretical and empirical analysis of the prosecutor*.
 The journal of legal studies, 6e jrg., nr. 1,
 januari 1977, blz. 177-191 (U.S.A.).

Uitgaande van het model van Landes ontwikkelen de schrijvers een mathematisch model voor analysing van het optimaal fungeren van de Officier van Justitie. Zij hypothetiseren dat de OvJ in de uitvoering van zijn werkzaamheden het oog op de toekomst richt. In het bijzonder wordt verondersteld dat de OvJ minder tijd zal besteden aan zaken met zwakke bewijsmiddelen, aan lichte overtredingen en aan terechtstaanden met een blanco strafregister. Daarbij is tevens aangenomen dat een uitgebreid strafregister een geldige voorspellingsfactor voor recidive vormt en dat door meer werk te maken van zulke gevallen de OvJ in staat is toekomstige misdadcijfers te reduceren door

veroordelingen die leiden tot uitschakeling en afschrikking. De theorie is empirisch getoetst aan de hand van 6000 ernstige misdrijfzaken in het district Columbia in 1973. De bevindingen zijn: sterke bevestiging van de hypothese dat de OvJ belang hecht aan de kracht van het bewijsmateriaal; meer aandacht wordt gegeven aan ernstiger misdrijven; bij beslissing tot vervolgen lijkt echter bewijsmateriaal meer doorslaggevend dan de ernst van het misdrijf. (Toename omvang bewijsmateriaal vergeleken met een zelfde mate van toeneming in ernst van misdrijf betekent tien maal zoveel tijdsbesteding). Dit resultaat stemt overeen met de op empirische gronden gebaseerde afwijzing door Landes van de hypothese dat 'de strafrechtspleging grillig is en aan willekeur grenst'. Geen steun is gevonden voor de hypothese dat de OvJ zich meer inzet voor zaken tegen verdachten met een uitgebreid strafregister. Wel wordt de suggestie van Wilson gesteund dat tegen recidivisten zeer lankmoedig wordt opgetreden. Met literatuuropgave.

39

60

Hafkenscheid, J.M. *Wie trommelt moet soldaten achter zich hebben.*

Tijdschrift voor de politie, 39e jrg., nr. 2, februari 1977, blz. 54-62.

In dit verslag van het Symposium Voorkoming Misdrijven geeft de auteur een overzicht van hetgeen aan de orde is geweest. Drie inleiders gingen tijdens het symposium in op vragen als: is misdaadvoorkoming op een georganiseerde wijze zinvol?, zijn de resultaten meetbaar?, treden er verschuivingsverschijnselen op?, wat is de rol van de media? In de inleidingen werd gewezen op de toenemende graad van perfectie bij het plegen van misdaden, de steeds grotere mobiliteit van de daders, het plegen van delicten in georganiseerd groepsverband en de vermindering van de bevoegdheden van de opsporingsambtenaar. Ook wees een van de inleiders op de mogelijkheden die het dagelijks werk biedt. Een ander ging in zijn beschouwing uitgebreid in op de criminaliteitspreventie in Duitsland. De auteur besluit zijn verslag met de conclusie dat er voor een goede organisatie van de misdaadpreventie nog heel wat moet gebeuren.

40

Hall Williams, J.E. *Criminological myths and realities.*

Annales internationales de criminologie, 15e jrg., nr. 1, 1976, blz. 13-44.

Voordracht van de secretaris-generaal van de International Society for Criminology, gehouden in 1976. De spreker toetst een aantal heersende

denkbeelden over misdaadbestrijding en strafrechtspeling aan de hand van onderzoekresultaten. In de eerste plaats het geloof in 'deterrence', de afschrikwekkende werking van straf. Hij oordeelt een ruime toepassing ongewenst, omdat de afschrikking slechts t.a.v. bepaalde delicten, personen en omstandigheden zou gelden. Voorts uit hij o.a. kritiek op de systeembenadering van de strafrechtspeling, die vooral in de V.S. opgang heeft gemaakt, en volgens welke theorie het strafrechtssysteem een samenhangend geheel is met gezamenlijke doeleinden en een soepel functionerende verhouding tussen de verschillende delen. De werkelijkheid is anders, rechters staan – om een voorbeeld te noemen – heel andere doeleinden voor ogen dan gevangenis-personeel. Een andere misvatting acht de spreker de overtuiging dat misdaad effectief kan worden bestreden door verzwarende straffen. Hij juicht het toe dat Home Office vasthoudt aan een rationeel en geciviliseerd beleid. Uitvoerige aandacht krijgt de wetenschappelijke evaluatie van onderzoeksresultaten over de behandeling van gedetineerden. Doordat deze zich maar al te vaak baseert op oppervlakkig cijfermateriaal, schiet zij volgens de spreker tekort. Hij verzet zich in dit verband vervolgens tegen de wetenschappelijke stroming die geen heil ziet in rehabilitatie- en heropvoedingspogingen. Wanneer men hiervan afstand doet, zou z.i. het peil van het gehele gevangenisleven dalen. De voordracht wordt besloten met een aantal beschouwingen omtrent de rol van de criminoloog.

Met literatuuropgave.

Zie voor een uitgebreide samenvatting van dit artikel Justitiële Verkenningen nr. 2/1978 blz. 21.

41

Hirschi, T. en M.J. Hindelang. *Intelligence and delinquency: a revisionist review*.

American sociological review, 42e jrg., nr. 4, augustus 1977, blz. 571-587.

Volgens de schrijvers wordt het belang van de variabele IQ in studies t.a.v. delinquent gedrag dikwijls over het hoofd gezien. Meestal gaat men ervan uit, dat een geringe intelligentie een bijproduct is van ras of sociale klasse. Aan de hand van recente onderzoeken en op basis van gegevens betreffende zelfrapportage van crimineel gedrag tonen de auteurs aan, dat het IQ een belangrijke variabele is die *niet* samenhangt met ras of sociale klasse. Veeleer veroorzaakt een laag IQ indirect crimineel gedrag, doordat kinderen met een geringe intelligentie op school slecht mee kunnen komen. Onderzoekers zouden hiermee voortaan meer rekening moeten houden.

Met literatuuropgave.

Hoffmann, A. *Steuerhinterziehung und Betrug unter dem Deckmantel der Unternehmensberatung*. Kriminalistik; 31e jrg., nr. 2, februari 1977, blz. 66-71 (B.R.D.).

De auteur wil in dit artikel aangeven, dat het zogenaamde internationale overleg tussen ondernemingen vaak tot doel heeft de belastingen in eigen land te ontduiken. Met behulp van een geval uit de praktijk laat hij zien, dat de grenzen van het eigen land niet altijd een vervolging inzake een belastingdelict verhinderen. Een moeilijkheid bij de opsporing en de vervolging van deze delicten is veelal gelegen in de effecten van het bekend worden van de dader. Niet alleen de directe betrokkenen, maar ook degenen die slechts zijdelings met de affaire te maken hebben, krijgen zo een slechte naam. De auteur geeft vervolgens een overzicht van de verschillende vormen van belastingontduiking en gaat daarbij ook in op de situatie in Zwitserland. Hij komt dan tot de conclusie dat een aantal aspecten aan dit delict verbonden is, dat typisch voor de criminaliteit in West-Duitsland is.

Jubelius W. en M. Stein-Hilbers. *Vermittlung von Informationen über Kriminalität in Massenmedien*. Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 60e jrg., nr. 3, juni 1977, blz. 177-185 (B.R.D.).

Het gedrag van mensen t.o.v. afwijkend gedrag en criminaliteitsbestrijding wordt voor een belangrijk deel bepaald door de kennis die men heeft van criminaliteit. Deze kennis is ongelijk verdeeld over de bevolking: de meest realistische visie hebben jongeren, personen die een betere opleiding hebben gehad en een hoger sociale status hebben. Personen met een lage sociale status hebben vaak een repressieve houding t.o.v. criminaliteit. Dit helpt hen hun eigen lage status te rechtvaardigen. Deze verschillen worden versterkt door de massamedia. Realistische informatie wordt of op een moeilijk te begrijpen wijze of op een onmogelijk tijdstip uitgezonden. Met literatuuropgave.

Leuw, Ed., J.J. Boersema en J.J.M. van Dijk. *Een nieuwe benadering in de criminologie?* Tijdschrift voor criminologie, 19e jrg., nr. 5, oktober 1977, blz. 229-244 (N.).

In dit artikel geven twee auteurs met een verschillende opleiding, te weten Ed. Leuw, sociaal-psycholoog en J.J. Boersema, etholoog, een beschouwing over het proefschrift van de criminoloog J.J.M. van Dijk. De eerste auteur geeft aan dat het betoog van Van Dijk in feite een aanvulling vormt op de theorie van

Short en Strodbeck, waarin wordt gesteld dat het streven naar prestige en macht een biologisch (genetisch bepaald) gegeven is, dat de mens gemeen heeft met vele andere biologische soorten die deze aarde bevolken. Fysiek geweld is in deze redenering een vorm van regressief en primitief gedrag. De auteur stelt vast dat een grensverlegging een nuttige functie van deze nieuwe oriëntatie kan zijn. Hij vraagt zich echter wel af of voldoende duidelijk is aangegeven of de ethologie t.a.v. de criminologie de functie kan vervullen. Boersema maakt in zijn beschouwing van het proefschrift een aantal kanttekeningen van met name begripsinhoudelijke aard. Zo gaat hij uitgebreid in op de hantering van het begrip biologisch door Van Dijk. T.a.v. de geadviseerde therapieën door Van Dijk merkt de auteur op dat deze methoden wel toegepast moeten worden maar slechts op kleine schaal. In een nawoord gaat Van Dijk in op de kanttekeningen van beide eerder genoemde schrijvers.
Met literatuuropgave.

45

Marra, T. *La giustizia e lanostra società. (Sanzioni penali: strumenti di repressione o di redenzione?)*. (Het recht en onze samenleving. (Strafsancties: instrumenten van repressie of van redding?)). *Rassegna di studi penitenziari*, 27e jrg., nr. 3, mei/juni 1977, blz. 393-401 (I.).

63

De toenemende geweldscriminaliteit, die voornamelijk op de eigendom is gericht, roept bij de slachtoffers, zijnde de bezittende conservatieve burgers, reacties op die pleiten voor strengere straffen en herinvoering van de doodstraf. Argumenten hiertegen zijn: het werkt niet afschrikkend, en: er is altijd vergissing mogelijk. Het zou alleen een toegeven aan lage wraakgevoelens zijn. Schrijver ziet criminaliteit, een verschijnsel dat z'n oorzaak vindt in sociale, psychologische en biologische factoren, als rebellie tegen eenzijdig vastgestelde regels. Maar hij acht niet uitsluitend de samenleving schuldig: zelfs een optimaal geordende samenleving waaruit alle onrecht, ook sociaal onrecht is verdwenen, is niet in staat machtsmisbruik, werkschuwheid en parasitisme te elimineren. Dus moet zij zich blijven verdedigen tegen wie haar met misdaad aanvalt. Evenwel: zich verdedigen is niet hetzelfde als zich wreken. De staat heeft het recht, op te treden, en wel door de oorzaken van de misdaad weg te nemen, recidive te verhinderen, misdadigers her- op te voeden. Daarnaast dient de overheid voorlopig voortdurend politieke, economische en sociale verbeteringen door te voeren die een groot deel van de oorzaken kunnen wegnemen.

46

Mebis, D., H. von Lüpke en J. Gerchow. *Alkoholbedingte Delinquenz Jugendlicher und Heranwachsender*.

Blutalkohol, 14e jrg., nr. 5, september 1977,
blz. 331-345 (B.R.D.).

De auteurs gaan in dit artikel nader in op de relatie tussen alcoholgebruik en delinquent gedrag bij jongeren en volwassenen. Met de constatering dat sinds 1955 het alcoholgebruik in Duitsland per hoofd van de bevolking is verdubbeld, stellen zij vast dat hier een probleem groeit dat om enige aandacht vraagt. Met een secundaire analyse van processen-verbaal en alcoholcontroles schetsen zij een beeld van het delinquent gedrag in samenhang met het alcoholgebruik. Uit de resultaten blijkt o.a. dat het aandeel van vrouwen in dit delinquent gedrag relatief gering is. De verkeersdelicten, zoals het rijden onder invloed, nemen een belangrijke plaats in. De auteurs laten met behulp van een aantal drie-dimensionaal uitgezette grafieken het verloop in de criminaliteit voor de jaren 1961, 1968, 1972 en 1976 zien, zowel voor 13-16-jarigen als voor 17-, 18-, 19- en 20-jarigen. In een slot-discussie stellen de auteurs vast dat het met alcohol in verband staande delinquent gedrag zowel bij jeugdigen als volwassenen door de jaren heen opvallend constant blijft.

Met literatuuropgave.

64

47

Moll, H. *De vreugde van het voetbalvandalisme*.
Tijdschrift voor criminologie, 19e jrg., nr. 5,
oktober 1977, blz. 255-261 (N.).

De auteur gaat in dit artikel nader in op het geweld dat bij sportieve manifestaties ten toon wordt gespreid door het publiek. Hij citeert daarbij verschillende criminologen die over dit onderwerp hebben geschreven en bekritiseert hun interpretatie van dit verschijnsel. Hij geeft hierbij van elke criminoloog aan in welke richting deze denkt en op welk aspect voor de verklaring van het verschijnsel de nadruk wordt gelegd. In zijn naschrift constateert de auteur, dat gesteld kan worden dat mensen die buitengesloten zijn van stabiele en enigszins omvangrijke netwerken, weinig terugkrijgen voor de kosten die zelfbeheersing met zich meebrengt. Deze zelfbeheersing ontwikkelt zich niet 'van nature'. Zij is het wankele resultaat van een langdurig proces, waarbij geleidelijk de kosten van de vermindering van het uitleven van vechtlust de baten overstijgen. Met literatuuropgave.

48

Monzingo, J.E. *Economic analysis of the criminal justice system*.
Crime and delinquency, 23e jrg., nr. 3, juli 1977,
blz. 260-271 (U.S.A.).

Bij economische analyse van het strafrechtelijk systeem op basis van het door Gary Becker ont-

wikkeld model wordt aangenomen dat een delinquent de verwachte waarde van misdrijven afweegt tegen de verwachte waarde van niet-criminele handelingen. Wanneer de verwachte waarde van criminaliteit afneemt doordat de kosten verhoogd worden, zal de criminaliteit afnemen. Echter, verhoging van deze kosten (vergroting pakkans en zwaardere sancties) kunnen zodanig kostbaar zijn, dat de totale (indirecte en directe) kosten van criminaliteit van de maatschappij vergroot worden. Naast zwaardere straffen zijn er ook minder op negatieve sancties gebaseerde mogelijkheden om niet-delinquente alternatieven aantrekkelijker te maken.
Met literatuuropgave.

49

Normandeau, A. en S. Rizkalla. *Economic and social consequences of crime: New challenges for research and planning in Canada.*

Canadian journal of criminology and corrections, 19e jrg., nr. 2, april 1977, blz. 206-229 (C.).

65 Dit artikel geeft een beschrijving van verschillende methoden van vooral economisch onderzoek die sinds enige jaren worden gebruikt voor het analyseren van de economische en sociale consequenties van misdaad. Ook worden de implicaties behandeld die de uit deze onderzoeken voortgekomen gezichtspunten hebben voor de hervorming van de Canadese criminele politiek. Dit artikel heeft als 'working-paper' gediend voor de Canadese afvaardiging naar het vijfde congres van de Verenigde Naties over misdaadpreventie en de behandeling van delinquenten dat in september 1975 werd gehouden.
Met literatuuropgave.

50

Pelka-Slugocki M.D. en L. Slugocki. *Alcoholism and female crime in Poland.*

International journal of offender therapy and comparative criminology, 21e jrg., nr. 2, 1977, blz. 174-183.

In de afgelopen jaren is de geregistreerde criminaliteit van vrouwen in Polen een kleiner deel gaan uitmaken van de totale criminaliteit: in 1968, 12,5% en in 1972, 11,4%. Het nevenddeel van de door vrouwen gepleegde misdrijven zijn vermogensdelicten. In dit artikel wordt het alcoholisme en alcoholmisbruik onderzocht bij twee groepen: 237 vrouwen beneden de 50 jaar, veroordeeld tot meer dan 2 jaar, en een groep vrouwen woonachtig in een grote stad en veroordeeld tot een gevangenisstraf van minder dan twee jaar. Het bleek dat de groep vrouwen veroordeeld tot een middellange of lange gevangenisstraf over het algemeen in de buurt en op hun werk goed bekend stonden. Zij dronken niet meer alcohol dan andere Poolse vrouwen. Bij de groep veroordeeld tot minder dan 2 jaar was het beeld anders: bij 68,6% bestond er de

relatie tussen het delict en alcoholmisbruik.
Met literatuuropgave.

51

Schafer, St. *The problem of free will in criminology.*

The journal of criminal law and criminology, 67e jrg., nr. 4, december 1976, blz. 481-485 (U.S.A.).

In veel criminologische literatuur wordt al of niet expliciet, uitgegaan van een deterministisch mensbeeld. Het thema vrije wil komt nauwelijks voor in de criminologische literatuur. In het strafrecht gaat men er vanuit dat een verdachte over een vrije wil beschikt. Veel criminologisch onderzoek daarentegen is erop gericht aan te tonen dat omstandigheden en krachten buiten de persoon delicten in de hand werken. Dit dilemma wordt in dit artikel nader uitgewerkt. De auteur besluit met het opwerpen van de vraag of we eigenlijk niet zouden moeten spreken van criminele ouders i.p.v. criminele jeugd.

Met literatuuropgave.

Zie voor een Duitse versie: Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 59e jrg., nr. 2/3, juni 1976, blz. 69-77 (B.R.D.).

66

52

Schäfer, H. *Zwischenbehördliche kriminalitätsprophylaxe.*

Kriminalistik, 31e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 431-438 (B.R.D.).

Het feit dat politie-ambtenaren vaak weinig voelen voor preventie kan verklaard worden uit diverse psychologische factoren. De belangrijkste faktor is ongetwijfeld het ontbreken van preventieve strategie. Het centrale thema in dit artikel is de noodzaak preventie-doelstellingen van zowel politie als andere organen van de overheid op elkaar af te stemmen. De auteur stelt een gemeenschappelijke strategie voor en gaat in op de organisatorische gevolgen.

Met literatuuropgave.

53

Sorrels, J.M. *Kids who kill.*

Crime and delinquency, 23 jrg., nr. 3, juli 1977, blz. 312-320 (U.S.A.).

Het aantal door jeugdigen gepleegde moorden is in de afgelopen jaren sterk gestegen. In dit artikel worden de resultaten gepresenteerd van een onderzoek onder 31 jongeren die in een periode van 18 maanden in Alameda County, Californië, verdacht werden van moord of poging tot moord. In ongeveer één derde van de gevallen werd het delict gepleegt tijdens een overval. Eén vierde van de daders was onder invloed. Twee derde droeg het wapen waarmee de daad

gepleegd werd bij zich. De gezins-achtergronden waren chaotisch en veel ouders waren veroordeeld, hadden alcoholproblemen en/of waren agressief. Slechts bij één derde van de jongeren (vrijwel allemaal jongens) was de gezinssituatie ten tijde van het delict niet ongunstig. Het lijkt erop dat de daden onder invloed van de massamedia gepleegd zijn die suggereren dat het leven spannend moet zijn. De jongens kozen, net als hun ouders, geweld in plaats van langere termijn behoeftebevrediging na te streven.
Met literatuuropgave.

54

Stephan, E. *Personality and attitude measurement in two studies of self-reported delinquency and victimization.*

International journal of criminology and penology, 5e jrg., nr. 3, augustus 1977, blz. 275-287 (U.S.A.).

67

De schrijver stelt dat de criminologie als wetenschappelijke theorie aangaande misdaad, misdadiger en misdaadpreventie afhankelijk is van onderzoeksgegevens. Tot op heden waren de mogelijkheden om wetenschappelijke uitspraken te doen vrij beperkt, omdat men afhankelijk was van officiële processen-verbaal; hiervoor was de medewerking nodig zowel van de politie als van het publiek (hetzij als getuigen, hetzij als slachtoffer). In dit artikel worden onderzoeken van het Max Planck Instituut besproken, waarbij mannelijke inwoners in een stad werden onderzocht naar geweldpleging, naar hun betrokken zijn hetzij als dader, hetzij als slachtoffer. Dit onderzoek wordt vergeleken met qua opzet vergelijkbare onderzoeken in Göttingen, Philadelphia en Australië. Een lijst van psychische eigenschappen, die men vaststelt aan de hand van een vragenlijst, blijkt bij alle onderzoeken van grote betekenis te zijn als men een uitspraak wil doen over de kans dat iemand slachtoffer zal zijn bij geweldpleging.
Met literatuuropgave.

55

Stümper, A. *Verbrechensbekämpfung im Umbruch und die operative Arbeit.*

Kriminalistik; 31e jrg., nr. 4, april 1977, blz. 150-156 (B.R.D.).

Volgens de auteur is er geen sprake van alleen een kwantitatieve toename in de criminaliteit, er vindt een totale inhoudelijke verandering plaats. Teneinde hier een juist antwoord op te kunnen bieden, dient men bij de politie een nieuwe aanpak te bevorderen. Op basis van een nauwe samenwerking moet een goed georganiseerd criminaliteitsonderzoek van de grond komen. De accenten zullen in de praktijk op het verstoren van de opbouw en de samenwerking bij de criminele organisaties komen te liggen. De politie zal, voordat zij deze activiteiten zal kunnen ontplooiën, nog vele tactische, technische, organisa-

torische juridische problemen op moeten lossen. De hiermee verbonden politieke vragen moeten met een realistische kijk op de werkelijkheid worden beantwoord. Uiteindelijk moet volgens de auteur de succesverwachting van de politie in evenwicht zijn met haar bewegingsmogelijkheden.

56

Vetere, E. en G. Newman. *International crime statistics: an overview from a comparative perspective.*

Abstracts on criminology and penology, 17e jrg., nr. 3, mei/juni 1977, blz. 251-264 (N.).

In 1973 verzocht de algemene vergadering van de Verenigde Naties haar lidstaten de Secretaris-Generaal te informeren over de situatie m.b.t. de preventie van criminaliteit. Een eeuw daarvoor, in 1872, werd in Londen een internationaal congres gehouden met hetzelfde doel: te zoeken naar effectievere middelen om de criminaliteit tegen te gaan. De internationale criminaliteitsstatistieken vinden hun oorsprong in 1853. In dit artikel wordt aangegeven wat internationale organisaties hebben ondernomen ter bestrijding van de criminaliteit. Achtereenvolgens wordt het werk besproken van de Verenigde Naties, Interpol, de Raad van Europa en de OECD. Benadrukt wordt dat toekomstig onderzoek overal gediend is met vergelijkbare gegevens. De auteurs doen een 4-tal aanbevelingen om dit te bereiken. Onder meer stellen zij voor meer gebruik te maken van indicatoren zoals de door Sellin en Wolfgang ontwikkelde schaal voor de ernst van delicten.

Met literatuuropgave.

57

Washbrook, R.A.H. *Alcoholism versus crime in Birmingham, England.*

International journal of offender therapy and comparative criminology, 21e jrg., nr. 2, 1977, blz. 166-173.

Ondanks veel onderzoek is de relatie tussen alcoholisme en criminaliteit nog onduidelijk. In een Duits onderzoek uit 1961 werd geconstateerd dat 30 à 40% van een bepaalde groep delinquenten alcohol had gebruikt vóór het plegen van het delict. In dit artikel bespreekt de auteur een onderzoek onder 5.000 gedetineerden. Uit interviews met deze gedetineerden bleek dat 54% toegaf in de laatste 24 uur vóór het delict alcohol te hebben gebruikt. Bij ruim 10% speelde het alcohol een rol bij het tot stand komen van het delict. Van de totale groep kon 2,3% als alcoholist gediagnostiseerd worden. Deze resultaten worden vergeleken met die van een onderzoek bij 250 werknemers van een fabriek en 200 gedetineerden. De conclusie kan getrokken worden dat alcohol een minder belangrijke criminogene factor is dan vaak wordt aangenomen.

Met literatuuropgave.

Rechtssociologie

58

Hagan, J. en J. Leon. *Rediscovering delinquency: social history, political ideology and the sociology of law.*

American sociological review 1977, 42e jrg., nr. 4, blz. 587-598 (U.S.A.).

De schrijvers geven een sociaal-historisch overzicht van de Canadese en Amerikaanse wetgeving op het gebied van het jeugdstrafrecht, en gaan daarbij na of de marxistische opvatting t.a.v. criminaliteit wel juist is. In deze opvatting staat het klasseconflict centraal en wordt het proces van wetgeving voornamelijk bepaald door economische verhoudingen. Volgens de auteurs gaat dit niet op voor het hier besproken jeugdstrafrecht: terwijl men op grond van de marxistische theorie had mogen verwachten, dat er steeds meer wetgeving zou zijn gekomen m.b.t. de gevangenisstraf, is het in werkelijkheid de resocialisatie geweest, die tot nieuwe wetgeving heeft geleid. Op basis van deze bevindingen constateren de schrijvers, dat tegenstellingen in de economische sfeer slechts een marginale rol spelen bij het tot stand komen van wetten, en zij waarschuwen voor een al te gemakkelijk overnemen van de marxistische denkbeelden, zoals naar hun mening de school der 'kritische criminologen' dat doet. Met literatuuropgave.

69

59

Sarat, A. *Studying American legal culture: an assessment of survey evidence.*

Law and society review, 11e jrg., nr. 3, winter 1977, blz. 427-488 (U.S.A.).

In dit artikel analyseert de auteur op basis van attitude-onderzoek het juridische culturele klimaat in de Verenigde Staten. Op basis van deze attitudes t.o.v. politie, advocaten, rechters en t.o.v. criminaliteit, sancties, delinquenten, concludeert de schrijver dat dit klimaat waarlijk democratisch is. Amerikanen hechten sterk aan gelijkberechtiging en vinden het ontbreken van deze gelijkberechtiging het belangrijkste tekort van het strafrechtelijk systeem. Echter dit is slechts een deel van de waarheid. De vraag naar gelijkberechtiging is vaak een vraag naar een behandeling die gelijk is aan die welke een meer bevoorrechte persoon krijgt. Men is minder snel geneigd een gelijke behandeling op te eisen voor personen die in het strafrechtelijk systeem minder kansen krijgen. Met literatuuropgave.

60

Schuyt, C.J.M. *Problemen van wetgeving.*

Beleid en maatschappij, 4e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1977, blz. 186-197 (N.).

In dit artikel vraagt de auteur de aandacht voor de wetgeving. Hoewel de wetgeving steeds vaker als instrument van overheidsbeleid wordt gehanteerd, is de kennis over de eigenschappen van dit instrument zeer gering. Met een kort overzicht geeft de auteur aan wat tot nu toe op dit terrein is gedaan. In een uitgebreide opsomming behandelt hij vervolgens welke problemen van wetgeving kunnen worden bestudeerd. Hiervoor gaat hij eerst nader in op de begripsvorming die hier een rol speelt, m.n. bij de betekenis van functies en disfuncties. Daarna behandelt hij het classificatieprobleem, het generalisatieprobleem en de operationaliseerbaarheid van de doeleinden van de wet. Andere aspecten die door hem worden besproken, zijn de waarneming van feiten en de betekenis van feiten, de causaliteitsvragen en de rol van exogene factoren. Bij de bespreking van de handhaving van wetten gaat hij in het kort in op de controle, de sancties en de mogelijke alternatieven. Met een beschrijving van de rol van de pressiegroepen en een beschouwing over de algemene gehoorzaamheidsbereidheid sluit de auteur zijn artikel af.

Met literatuuropgave.

70

Gevangeniswezen

61

Bernard, M.E. en G. Ortoleva. *Trattamento e modifica degli atteggiamenti*. (Behandeling en verandering van attitude).

Quaderni di criminologia clinica, 19e jrg., nr. 1, januari/maart 1977, blz. 95-104 (I.).

De in 1975 in Italië ingevoerde nieuwe wet op de uitvoering van gevangenisstraffen bevat in z'n eerste artikelen een zinsnede over het veranderen van attitude bij de delinquent als doel en mogelijk gevolg van de straf/behandeling/therapie/heropvoeding. De auteurs gaan hierop in hun artikel nader in. Zij stellen dat iedere persoonlijkheid een geheel eigen attitude heeft, in de zin van: een permanente, uniforme en constante wijze van reageren op personen, zaken, situaties en problemen in zijn omgeving. Het is een combinatie van aangeboren, aangeleerde en verworven kennis, gevoel en gedrag. De vraag is nu of dit bij een volwassen mens nog te beïnvloeden en te veranderen valt, of dat de obstakels daartoe niet te overwinnen en de voorwaarden niet meer te verwezenlijken zijn. Een behandeling van delinquenten dient plaats te vinden via een stabiel individueel contact, waarin de behandelende specialist in goede trouw nieuwe waarden aanbiedt en voorleeft, en aan de delinquent diens motivaties bewust maakt. Pas dan is er de mogelijkheid dat deze zich die waarden en normen eigen maakt, en pas dit laatste maakt attitude-wijziging mogelijk.

Met literatuuropgave.

Goethals, J. *Somatisch-psychologische problemen voor en tijdens vrijheidsberovende maatregelen*. Tijdschrift voor criminologie, 19e jrg., nr. 5, oktober 1977, blz. 217-228. (N.).

Het doel van het onderzoek waarvan de auteur in dit artikel verslag doet, is zicht te krijgen op de impact van de opsluiting op diverse facetten van het menselijke functioneren, nl. de gezondheidstoestand, het psychologisch functioneren e.a. Men heeft voor het verkrijgen van deze gegevens de onderzoeksgroep interviews afgenomen, alsmede een test laten doen. De onderzoeksgroep bevatte twintig personen. Uit de resultaten blijkt dat de onderzoeksgroep een relatief omvangrijk problemenpakket vertoont, met name de alcoholproblemen staan hierin centraal. De problemen nemen tijdens de maatregel wel toe, maar niet zodanig dat er een directe samenhang uit spreekt. Dit is wel het geval met de klachten. In een slotopmerking vermeldt de auteur dat de nood aan hulpverlening in de gevangenis groot is. De problemen zijn doorgaans al omvangrijk voordat de gedetineerde de gevangenis inkomt, maar nemen althans somatisch en psychiatrisch nog toe tijdens de detentie. Met literatuuropgave.

71

Holovak Harrison, M. *Confidentiality of attorney-client consultations in the prison setting*. New England journal on prison law, 3e jrg., nr. 2, lente 1977, blz. 539-548 (U.S.A.).

In dit artikel wordt het recht op een vertrouwelijk onderhoud tussen advocaat en cliënt in de gevangenis geanalyseerd. Om dit recht te beschermen is alleen visuele observatie door het gevangenispersoneel toegestaan. Er wordt echter gebruik gemaakt van afluistermethoden om inbreuk op deze vertrouwelijkheid te maken. Ook de consultatie-ruimte kan de aanleiding zijn dat de vertrouwelijkheid niet gegarandeerd kan worden. Gerechtshoven gaan er vanuit dat de gedetineerde een recht heeft op effectieve raadgeving. Het is echter gemakkelijker om een aantal normen te noemen die een waarborg zijn voor een vertrouwelijke consultatie dan om erin te voorzien.

Johnson, R. *Ameliorating prison stress: some helping roles for custodial personnel*. International journal of criminology and penology, 5e jrg., nr. 3, augustus 1977, blz. 263-273 (U.S.A.).

Het blijkt dat gevangenbewakers hun rol van hulpverlener met die van bewaker kunnen combineren. Hun effect als hulpverlener is gering, omdat ze weinig steun ontvangen van de professionele hulpverleners. Toch zou het – aldus de schrijver – goed

zijn om enkele van hen op te nemen in de behandelingsstaf van gevangenen waar zij anderen deelgenoot kunnen maken van hun observaties en ideeën. Onofficiële hulpverleners kunnen op positieve wijze bijdragen aan een verbetering van het geestelijk klimaat in de gevangenen.
Met literaturopgave.

65

Lawson, P.E. *Toward a humanistic socialistic paradigm for prisons.*

International journal of criminology and penology, 5e jrg., nr. 3, augustus 1977, blz. 289-307 (U.S.A.).

72 Bij een analyse van gevangensystemen krijgen we inzicht in het politieke en zedelijk leven van een samenleving. In de V.S. aldus de schrijver heeft de ontwikkeling van het kapitalisme in belangrijke mate bijgedragen aan de betekenis en functie van de gevangenis. Steeds meer Amerikanen zien gevangenis als een vorm van tirannie van de overheid; dit kan zowel kapitalistisch als socialistisch zijn, waarbij hij opmerkt dat socialisme zonder humanisme geen socialisme is – vernieuwing zal dus gezocht dienen te worden in een humanistisch alternatief. Het doel van dit artikel is humanistische en socialistische ideeën toe te lichten, die het systeem in gevangenis kunnen verbeteren – ook wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de moderne sociologie de opkomst van een humanistisch-socialistische criminologie belemmert. Tot slot probeert de schrijver de ideeën van Solzhenitsyn en Cleaver te verklaren tegen een humanistische achtergrond.
Met literaturopgave.

66

Loiacono, G. *Premesse programmatiche di un riordinamento dei servizi sanitari penitenziari.* (Programmatische vooronderstellingen voor een reorganisatie van de medische diensten in gevangenis).

Rassegna di studi penitenziari, 27e jrg., nr. 3, mei/juni 1977, blz. 363-372 (I.).

Volgens de auteur is het noodzakelijk dat de medische zorg binnen de gevangenis opnieuw principieel wordt geregeld: er moet een duidelijke definitie worden opgesteld over deze zorg in z'n verhouding tot de zorg voor de volksgezondheid in het algemeen. De medische zorg voor gedetineerden ressorteert onder het ministerie van Justitie. De auteur is van mening dat de directeur van de strafinrichting de zeggenschap over de medische verzorging dient over te dragen aan de leidende arts; de organisatie en controle mag hij behouden. De zaken dienen landelijk opnieuw te worden geregeld en georganiseerd. Het ministerie van Justitie dient zijn medische afdeling uit te breiden met een informatie-centrum waar alle

informatie kan worden uitgewisseld. De organisatie van het geheel dient zeer centralistisch te zijn, en de auteur bepleit een nieuwe wetgeving, die gecoördineerd, uniform, homogeen en geïntegreerd is; hij doet daartoe ook enige voorstellen. Daarna kan dan regionaal aanpassing plaatsvinden. Dit laatste dient echter weloverwogen en rustig te gebeuren, niet partieel, geïmproviseerd of haastig, zoals nu vaak het geval is. Het gaat tenslotte om de belangen van de gedetineerde: deze zijn met een nieuwe organisatie beter en sneller gediend dan nu het geval is.

67

Peters, T. *Attribution discriminatoire du régime au cours de l'exécution de longues peines*. Déviance et société, 1e jrg., nr. 1, mei 1977, blz. 29-59 (Zw.).

73

Verslag van een onderzoek dat rond 1970 plaatsvond in de centrale gevangenis te Leuven. Deze inrichting is bestemd voor de tenuitvoerlegging van lange gevangenisstraffen. Uit voorafgaande deelonderzoeken was reeds gebleken dat het regiem waaraan de gedetineerden zijn onderworpen, een grote gevarieerdheid vertoont. Sommige arbeid bijv. werd onbetaald, en cellulair verricht, en was een-tonig, terwijl er ook een goed ingerichte drukkerij was, waar gedetineerden tegen goede beloning te werk waren gesteld. Het onderzoek toonde zowel de heterogeniteit als de cumulatieve opbouw van het regiem aan. Er tekent zich voor een kleine groep een uiterst gunstig regiemprofiel af, terwijl bij de overigen de nadelige regiemaspecten cumuleren. De schrijver stelde, mede aan de hand van de doctrine, de hypothese op dat de discretionaire processen die aan de gesignaleerde regiemverschillen ten grondslag liggen, beïnvloed zijn door de diverse maatschappelijke en gerechtelijke voorgeschiedenissen, en dat de wijze waarop de gerechtelijke behandeling is begonnen wordt voortgezet in de gevangenis. Deze hypothese vond geen bevestiging. Met literatuuropgave.

68

Rink, J.E. *Jeugdigen uit de ban van hun ring*. Maandblad geestelijke volksgezondheid, 32e jrg., nr. 9, september 1977, blz. 513-528.

In dit artikel stelt de schrijver de vraag of vrijheidsbeneming als justitiële ingreep zin heeft. Omdat er nog nooit aangetoond is dat vrijheidsstraf als uiterste redmiddel kan worden gemist, blijft deze gehandhaafd en daarmee blijft ook de vraag of resocialisatie – de begeleiding van jongeren tijdens hun detentie – verspilde moeite is en derhalve afgeschaft moet worden. Voorwaarde voor een uitvoering van vrijheidsbeneming als straf is dat het executief personeel op de hoogte is van problemen die de gedetineerde jongeren hebben

als gevolg van hun detentie (o.a. gevolgen van het inwerken van het depersonaliseringproces op hun belevingswereld). Vervolgens bespreekt de schrijver het dagelijkse omgangsgebeuren in de inrichting tussen functionarissen en gedetineerde jongeren en vooral de begeleidingsopzet krijgt veel aandacht. Met literatuuropgave.

69

Schausten, J. *Auswirkungen des Strafvollzugsgesetzes auf die Arbeit und die Ausbildung und Weiterbildung der Gefangenen.*

Zeitschrift für Strafvollzug und Straffälligenhilfe, 26e jrg., nr. 1, maart 1977, blz. 8-17 (B.R.D.).

De auteur bespreekt de nieuwe handleiding voor de werkverschaffing voor gevangenen in inrichtingen waar de straf ten uitvoer gelegd wordt, die met de Strafvollzugsgesetz per 1 januari 1977 in werking trad. In het bijzonder wordt deze regeling besproken voorzover zij voor de hoofden van inrichting van belang zijn. De auteur noemt de overwegingen waarop de nieuwe regeling is gebaseerd. Doel van de tewerkstelling is de gevangenen vaardigheden aan te reiken, zodat zij na vrijlating werk kunnen vinden of kunnen behouden. De auteur onderscheidt drie soorten arbeid voor gevangenen: betaalde arbeid, aangepaste werkzaamheden en arbeidstherapie. Hij bespreekt de werkzaamheden die gevangenen buiten de inrichting verrichten.

74

70

Smith, A.B. en L. Berlin. *Can criminals be treated?*

New England journal on prison law, 3e jrg., nr. 2, lente 1977, blz. 487-501 (U.S.A.).

De auteur geeft een treurig beeld van de behandelingsmogelijkheden van criminelen. Er zijn gevaren van fysieke en psychologische aard en er bestaan morele en wettelijke problemen in de psychologische en fysiologische therapieën die ons ter beschikking staan. Er wordt een overzicht gegeven van de ontoereikendheid op dit moment van de evaluatieve research en van onopgeloste problemen op dit gebied. Moeten we nu tot de conclusie komen dat criminelen niet behandeld kunnen worden en moeten we derhalve de behandelingsbenadering schrappen? Aan de hand van een bespreking van onderzoekingen op dit terrein komt de auteur tot de conclusie dat men, ondanks negatieve bevindingen in de evaluatieve research, de behandelingsbenadering positief moet zien, waarbij men nieuwe mogelijkheden moet toejuichen. Er moet geen steriele regressie plaatsvinden naar het verleden met de nadruk op zekerheid van straf, bedreiging, surveillance, en het in wezen onveranderd laten van de dader die voelt dat hij zijn schuld aan de samenleving heeft ingelost. Met literatuuropgave.

Tuinen, K. van, *Bewaarder - verleden tijd?*
 Delikt en delinkwent, 7e jrg., nr. 5, mei 1977,
 blz. 288-296.

Mede naar aanleiding en aan de hand van het interim-rapport-personeel van de commissie-Van Hattum, bespreekt de auteur de doelstellingen en functies van het huis van bewaring. Hij pleit voor de instelling van de functie van penitentiair inrichtingswerker met een adequate opleiding. Deze opleiding zal (gedeeltelijk) gedecentraliseerd moeten plaatsvinden. Naast de opleiding is ook de structuur van de inrichtingen van belang. Gestreefd moet worden naar horizontalisering waarbij directie en stafleden een beleidsontwikkende en begeleidende taak hebben.

Met literatuuropgave.

Reclassering

Abspoel, J.J. *Voorlichting in strafzaken.*
 Proces, 56e jrg., nr. 11, november 1977, blz. 229-
 237 (N.).

75

De auteur is het niet eens met de conclusie van de commissie Moons/Slagter dat 'de rol van de voorlichting in de toekomst steeds belangrijker zal worden en dat deze voorlichting aan de hoogste kwaliteit en snelheid zal dienen te voldoen'. De auteur is het ermee eens dat de reclassering de hulpverlening waaraan behoefte is door het in veel opzichten wegvallen van sociale controle en de steeds grotere vereenzaming van vele individuen, als haar voornaamste taak beschouwt en de voorlichting aan O.M. en rechter als secundair, al blijft met name waar het de meer ernstige delicten betreft voorlichting geboden. Men moet rekening houden met het feit dat het aanvragen van een voorlichtingsrapport een onderzoek met zich meebrengt dat een ernstige aantasting van iemands privacy en ook van de privacy van anderen met wie hij verbonden is kan betekenen. Het betekent ook noodzakelijkerwijze een vertraging van de rechtsgang. Op het terrein van het kinderstrafrecht doen zich ook veelvuldig bezwaren van dergelijke aard voor. De auteur stelt de neiging van maatschappelijk werkers aan de kaak om in hun rapporten de maatschappij voor de foute daden van hun cliënten aansprakelijk te stellen en een verandering van maatschappelijke structuren te propageren. Leden van de rechterlijke macht kunnen de reclassering duidelijk maken dat het verwaarlozen van haar voorlichtende taak, of het geven van een te eenzijdig beeld van de cliënt bij het uitvoeren van die taak wel eens kan leiden tot ernstige afbreuk aan de mogelijkheid tot hulpverlening aan die cliënt.

In haar eindrapport heeft de commissie Moons/Slagter verzuimd de plaats van de voorlichtingsrapportage te analyseren. Zij is uitgegaan van het bestaansrecht van deze rapportage. De auteur gaat in dit artikel na welke consequenties de harmonisering van het strafrecht heeft voor de plaats van voorlichting en hulpverlening. Ontwikkelingen in de harmonisering van het strafrechtstelsel worden geblokkeerd doordat de reclassering tevreden lijkt te zijn met het veroveren van een plaats voor de hulpverlening binnen het strafrechtelijk stelsel. Bij Justitie wordt harmonisering identiek gesteld aan individualisering. Met name dit standpunt heeft de voorlichting een hoge vlucht doen nemen. Men dient de voorlichting te toetsen aan criteria ontleend aan opvattingen over harmonisering. Wanneer men dit doet komt men tot de conclusie dat de traditionele rapportage vaak deharmoniserend werkt en in veel gevallen gemist kan worden.

76

Deze nieuwe alternatieve straf, een novum voor Italië, staat min of meer gelijk met probation. De auteurs bezien de criteria die gelden voor het opleggen ervan en de eerste ervaringen ermee. Volgens geven zij een criminologische beschouwing over het effect van probation versus dat van detentie. Wat betreft de criteria zijn de schrijvers het er niet mee eens dat bedrivers van geweldsdelicten en specifieke recidivisten niet in aanmerking komen voor dit nieuwe straf-alternatief. Ook verder hebben zij kritiek op de bij de wet geregelde observatie-procedure die aan de probation voorafgaat: deze dient volgens hen niet in een inrichting plaats te vinden en ook verder op geheel andere wijze te worden begeleid dan nu het geval is. Overigens is er te weinig geld om de probation op de voorgeschreven wijze uit te voeren. Wat betreft het criminologische onderzoek over de periode dat probation in Italië mogelijk is, stellen de auteurs dat het bijzonder moeilijk is het 'succes' van detentie te vergelijken met dat van probation. Maar zij zijn wel van mening dat bij gelijk succes in elk geval probation de voorkeur verdient. Het slagen van probation is afhankelijk van zeer veel factoren waarvan de voornaamste liggen in de opleiding en

het soort werk van de delinquent en in het contact met en de persoon van de toezichthouder. Tenslotte doen de auteurs een zestal aanbevelingen voor het verdere verloop en de ontwikkeling van de besproken maatregelen. Behalve de twee reeds genoemde vallen hieronder het verbeteren en uitbreiden van de sociale dienstverlening in deze, met name inzake de keuze en de vorming van toezichthouders. Met literatuuropgave.

75

Coker, J.B. *Community Service in Hampshire (England)*.

International journal of offender therapy and comparative criminology, 21e jrg., nr. 2, 1977, blz. 114-123.

77

De community service order spreekt bij velen tot de verbeelding doordat het als een mogelijke doorbraak in de straftoemeting wordt gezien. De vraag in hoeverre deze sanctie gebruikt wordt uitsluitend als, zoals bedoeld, alternatief voor gevangenisstraf, is nauwelijks te beantwoorden. In dit artikel bespreekt de auteur de wijze waarop de community service order in Hampshire toegepast wordt. Aandacht wordt besteed aan de belangrijkste uitgangspunten, de organisatie en personele aspecten, de selectie en de resultaten. Ondanks het feit dat het nog te vroeg is om iets definitiefs te zeggen over de resultaten, zijn de ervaringen tot nu toe zeer positief.

Psychiatrische zorg

76

Jäger H. *Sozialtherapie auf psychoanalytischer Grundlage*.

Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtreform, 60e jrg., nr. 4, augustus 1977, blz. 205-218 (B.R.D.).

In de Van Mesdag kliniek is in de afgelopen jaren ervaring opgedaan met de behandeling van delinquenten waarbij storingen in de persoonlijkheidsstructuur verklaard kunnen worden uit ervaringen in de vroege jeugd. De auteur beklemtoont het belang van deze ervaring voor de recente hervormingen in het straffen penitentiair recht en de opzet van sociaal-therapeutische inrichtingen in West-Duitsland. Naast een beschrijving van de werkwijze in de Van Mesdag-kliniek worden de problemen besproken die ontstaan wanneer een dergelijke aanpak in Duitsland geïntroduceerd wordt. Gepleit wordt voor experimenten waarbij vermeden moet worden verschillende therapeutische methoden naast elkaar toe te passen. Met literaturopgave.

Savelkouls C. *Over de formele rechtspositie van de TBR-gestelden.*

Proces, 56e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 212-220 (N.).

Vanuit het uitgangspunt dat de mens zoveel mogelijk in eigen verantwoordelijkheid zichzelf bepaalt, stelt de auteur dat een stevige rechtspositie van de T.B.R.-gestelde onontbeerlijk is. In dit artikel wordt vooral op de formele kenmerken van de rechtspositie ingegaan. Allereerst wordt de huidige rechtspositie-regeling besproken. Vervolgens de voorgenomen regelingen m.b.t. psychiatrische ziekenhuizen, de nieuwe beklag- en beroepsregeling voor gedetineerden en de regeling van de rechtspositie zoals voorgesteld in de W. T.B.R. De schrijver concludeert dat de rechtspositie van T.B.R.-gestelden zich in een schemerig midden bevindt tussen de rechtspositie van gewone gedetineerden en psychiatrische patiënten. Gepleit wordt voor aansluiting bij de nieuwe beklagregeling voor gedetineerden. Deze regeling is, ondanks de geuite kritiek, een duidelijke verbetering.

Met literatuuropgave.

Kinderbescherming

Collingwood, T.R., A. Douds en H. Williams.

Juvenile diversion: the Dallas police department youth services program.

Federal probation, vol. 20, nr. 3, september 1976, blz. 23-27 (U.S.A.).

Het Youth Services Program (YSP) dat de auteurs beschrijven heeft enerzijds ten doel minderjarigen van het strafrechtstelsel weg te houden en anderzijds recidivisme te voorkomen. Voordat het programma begon te draaien had de politie bij minderjarigen twee alternatieven: terugsturen naar hun ouders of doorsturen naar de kinderrechter. Het YSP bestaat op basis van vrijwilligheid en verwerkt minderjarigen tussen de 10 en 16 die of een overtreding of een misdrijf begaan hebben. Er zijn twee sub-programma's binnen het YSP: de First Offender Lecture Program, waarbij de minderjarigen twee maal drie uur een bewustwordingsles krijgen; en de counseling-eenheid, die de minderjarigen gedurende zes maanden onder zich neemt en hem daarbij o.m. gedurende die tijd 16 uur vaardigheidstraining binnen een groep laat ondergaan. Na een jaar werken met het programma constateren de auteurs al een significante vermindering in het aantal recidivisten, het aantal gevallen van spijbelen van school, ongehoorzaamheid aan de ouders en een vermeerdering van de deelneming van minderjarigen aan sport en recreatie.

Kalsbeek-Jasperse, E. *Onderzoek naar de knelpunten bij een voogdij- en gezinsvoogdijvereniging.*

Tijdschrift voor criminologie, 19e jrg., nr. 5, oktober 1977, blz. 244-255 (N.).

De vragen, die ten grondslag liggen aan het onderzoek waarvan de auteur hieronder verslag doet, zijn: wanneer komt een kind in handen van een voogdij- of gezinsvoogdijvereniging, wat gebeurt er dan met het kind en wat doet en kan een vereniging doen om de justitiële maatregel en de hulpverlening overbodig te maken? Nadat zij enige informatie over de Stichting voor Jeugd en Gezin op een rij heeft gezet, gaat zij nader in op de resultaten van het onderzoek. De duur van de voogdij van Jeugd en Gezin is over de periode van 1-1-1971 tot 31-12-1975 gemiddeld bijna 7 jaar. Vervolgens gaat de auteur uitvoerig in op de gronden voor ontheffing en ontzetting uit de ouderlijke macht. In het kort bespreekt zij de invloed op de keuze van de inrichting, pleeggezin en dergelijke. Nadat de auteur een beeld heeft geschetst van de contacten tussen ouders, kind en vereniging, gaat zij nader in op de verschillende aspecten van de in het onderzoek gevolgde methode.

Met literatuuropgave.

79

O'Brien, K.E. *Returned to the streets: legal issues raised by juvenile diversion programs.*

New England journal on prison law, 3e jrg., nr. 2, lente 1977, blz. 381-436 (U.S.A.).

Dit artikel richt zich op de juridische geschilpunten die aan de oppervlakte zijn gekomen door 'diversion' programma's voor jeugdigen na hun arrestatie. Er bestaat een kans dat de rechten en rechtspositie van de jeugdigen in dergelijke programma's, waaraan door reclasseringsambtenaren, aanklagers, rechtbanken en instellingen buiten het kinderrechtstelsel wordt deelgenomen, bedreigd worden. Aan die punten, waarop de meeste kans bestaat, dat ze in praktijk voorkomen, wordt aandacht besteed. Er is de mogelijkheid dat jeugdigen, die normaal niet vervolgd zouden worden door het kinderrechtstelsel, nu in contact komen met andere formele instanties voor sociale controle. Theoretici die de etiketteringstheorie aanhangen en critici van jeugdopvoedingsgestichten plegen te zeggen dat het kinderen beter vergaat als ze met rust gelaten worden.

Met literatuuropgave.

Merchel, J. *Interaktionistische Kriminalitätstheorie und Neustrukturierung des Jugendamtes.*

Recht der Jugend und des Bildungswesens, 25e jrg., nr. 3, mei/juni 1977, blz. 164-180 (B.R.D.).

In de discussie rond de hervorming en het opnieuw structureren van de kindbescherming treedt de laatste tijd steeds sterker een theoretische richting op de voorgrond, die op grond van haar kritiek op de sanctionerende controlepraktijk van de kindbescherming een begin wil maken met het ontwikkelen van en het motiveren tot specifieke voorstellen tot verandering. De kindbescherming als instituut van sociale controle wordt beschreven. In het artikel wordt getracht om de theorie, die haar wezenlijke uitspraken uit de interactionistische en fenomenologische sociologie betreft, in het kort te beschrijven. Ook de interactionistische kritiek op de kindbescherming en haar voorstellen tot vernieuwing worden besproken.

Met literatuuropgave.

82

Mösenfechtel, L. *Das neue Adoptionsrecht nach dem Adoptions- und Adoptionsvermittlungsgesetz vom 2. juli 1976.*

Jugendwohl, 58e jrg., nr. 4, april 1977, blz. 154-167 (B.R.D.).

80

De auteur bespreekt in dit artikel de nieuwe adoptiewet in Duitsland. Uit de geschiedenis van deze wet blijkt dat zij aanvankelijk gericht was op de kinderloze echtparen. Vooral voor hen moest de aanname van een kind en de naamskwestie worden geregeld. De grondgedachte van de wet bestaat hierin dat het welzijn van het kind voorop staat en dat er een volledige ouder-kind relatie kan ontstaan. Hierbij heeft men zowel de kinderloze adoptief-ouders als de ouders die tevens eigen kinderen hebben op het oog. De wet regelt niet alleen de relatie tussen het kind en de ouders, maar ook de onderhoudsplicht die de familie van de ouders t.o.v. het kind heeft. Het verschil met de oude wet ligt vooral in de beperking van het aantal gevallen waarin toegestaan wordt dat de adoptierelatie tussen ouders en kind weer wordt opgeheven. Daar het adoptierecht in zijn nieuwe vorm in het Burgerlijk Wetboek is geregeld, zullen in andere wetten parallele veranderingen moeten worden aangebracht. Tot slot geeft de auteur een samenvatting van de sancties die mogelijk zijn bij onrechtmatigheden in de adoptieprocedure. Met literaturopgave.

83

Rood-de Boer, M. *Zelfdoding bij kinderen.*

Maandblad geestelijke volksgezondheid, 32e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 627-647 (N.).

Dit artikel is de bijdrage die de auteur inbracht op de wereldconferentie in Montreal. Zij tracht vooral aan de hand van literatuur te informeren over de omvang en de ernst van zelf-doding bij kinderen. Het lijkt niet twijfelachtig dat een kind dat zichzelf doodt of wil doden, een kind is dat met moeilijkheden kampt.

Zelfdoding van kinderen gebeurt wellicht meer dan wij denken. De auteur vraagt zich af of kinderen ten aanzien van wie een juridische ingreep in het ouderlijk gezag heeft plaatsgevonden, misschien meer 'suicide-prone' zijn dan andere kinderen. De kindersuicide als verschijnsel vereist een multi-disciplinaire benadering. Bij mogelijke verklaringen voor kinderzelfmoord komen we zaken tegen, waaraan juristen misschien iets zouden hebben kunnen doen, als zij zich eerder bewust zouden zijn geweest van de vérstrekkende gevolgen die een en ander kon hebben. De auteur denkt hierbij bijv. aan bepaalde vormen van onderwijswetgeving die door de sterke nadruk op het prestatiekarakter, degenen die het zwakst staan, nog meer in de verdrukking brengen. Aan de kinderen uit de omgeving, die deze gebeurtenis meemaakten, moet men extra aandacht besteden. Vooral bij broertjes en zusjes kunnen lang schuldgevoelens blijven bestaan.
Met literatuuropgave.

84

81 Sclafani, F. en S. Lugnano. *Indagine catamnestiche su un gruppo di minori dimessi da una casa di rieducazione*. (Katamnestic onderzoek bij een groep minderjarigen die zijn ontslagen uit een heropvoedingsinrichting).

Rassegna medico-forense, 13e jrg., nr. 1/2, januari/juni 1975, blz. 16-34 (I.).

Het onderzoek richt zich op de vraag of de heropvoeding in een inrichting de sociale aanpassing bevordert en de karakter- en gedragsstoornissen verbetert. Deze katamnese is uitgevoerd bij 69 jongeren die in 1968, toen 15 à 18 jaar oud, uit een inrichting zijn ontslagen of met proefverlof gestuurd; het nadere onderzoek vond 7 jaar nadien plaats. De groep is ingedeeld in 22 jonge volwassenen die na hun ontslag niet meer met politie en justitie in aanraking zijn geweest, en 47 bij wie dat wél het geval is. Van de eerstgenoemde groep bleek overigens dat maar weinigen van hen sociaal aangepast waren. Grote verschillen tussen de gezinnen van herkomst, de persoonlijkheden van de jonge mannen in kwestie en hun levensloop bestonden er niet. Alleen waren de gezinnen van de 47 uit de tweede groep nog ongunstiger en kwamen er bij de persoonlijkheden van de jonge mannen zelf méér affectieve en neurotische stoornissen voor en méér crimineel gedrag. De auteurs concluderen: het gezin van herkomst heeft een zeer grote invloed, en opnemng in een inrichting werkt in principe altijd negatief.
Met literatuuropgave.

Politie

85

Crince le Roy, R. *Politie in verandering. Inleiding t.g.v. opening academisch jaar Nederlandse Politie Academie.*

Algemeen politiebld, 126e jrg., nr. 21, oktober 1977, blz. 511-514 (N.).

In dit artikel gaat de auteur verder in op het rapport van de Projectgroep Organisatie Structuren, dat getiteld is 'Politie in verandering'. Hij geeft allereerst een toelichting op de aard van de veranderingen en het grote aantal maatschappelijke verschuivingen die voor de politie van belang zijn. De ontwikkelingen in de samenleving hebben het openbaar bestuur niet onberoerd gelaten en zijn daarmee van belang voor de taakopvatting van de politie. De auteur gaat vervolgens uitgebreid in op de democratisering. De essentiële elementen voor de verandering bij de politie hangen hier nauw mee samen. Zij zijn volgens de auteur samen te vatten in de begrippen: informatie, communicatie, coördinatie en wilsvorming. Hij gaat hierbij uitgebreid in op de besluitvorming, welke hij als een kringloop-proces ziet. In de toelichting hierop wijst hij op de opbrengst van verschillende sociaal-wetenschappelijke onderzoeken. In een slotwoord merkt de auteur op dat hij heeft willen benadrukken dat veranderen een heel proces is, waaraan hij met de inventarisering van de vraagpunten een bijdrage hoopt te hebben geleverd.

82

86

Manning, P.K. *L'azione della polizia nel settore delle droghe. Problematiche organizzative: risoluzione della incertezza.* (De activiteiten van de politie in de drug-sector. Organisatorische problematiek: vastberadendheid van de onzekerheid). *Quaderni di criminologia clinica*, 19e jrg., nr. 2, april/juni 1977, blz. 137-196 (I.).

Het artikel is een studie over de politie die zich met drugbestrijding bezighoudt: uitgangspunten, doelstellingen, organisatie en werkwijze worden beschreven. Het is gebaseerd op veldwerk in drie ongelijksoortige Noord-Amerikaanse politie-departementen gedurende anderhalf jaar. De politie maakte gebruik van vertrouwensmannen/druggebruikers. Het is vrijwel onmogelijk gebleken, vat te krijgen op de grote handelaars omdat informatie over hen niet te krijgen is. Zo blijft het bij kruimelwerk, en de politie blijft zitten met ontelbare vragen en onzekerheden omtrent de relatie oorzaken-gevolgen. De politie is uit op het doen van zoveel mogelijk arrestaties en moet verder per situatie beslissingen treffen. Daarbij heeft zij zelden of nooit het gevoel dat het vele werk aan z'n doel beantwoordt. De resultaten en kosten van het opsporingsbeleid zijn in tabellen af te lezen. Met literatuuropgave.

Drugs

87

Drug abuse council, the. *Heroïne-verstrekking: de knelpunten.*

Maandblad geestelijke volksgezondheid, 32e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 593-618 (N.).

De 'drug abuse council' is een Amerikaanse, in 1972 opgerichte, onafhankelijke particuliere instelling. Dit artikel is een vertaling van de hoofdstukken 3-7 uit het gelijknamige rapport. Hierin worden genuanceerd alle argumenten op een rij gezet aangaande heroïne-verstrekking. Naast de vraagstukken t.a.v. de lichamelijke schadelijkheid en de mogelijkheden tot stabilisering is heroïne-verstrekking ook in andere opzichten een problematische zaak, zoals het bepalen van de doelgroep, het verband met criminaliteit, het effect van verstrekking op de heroïnehandel en de spreiding van de verslaving. De 'Engelse ervaring' wordt aangehaald, omdat Groot-Brittannië sedert 1926 een fundamenteel medische en niet-criminele benadering t.o.v. verslaving hanteert. Er wordt hierbij gewaarschuwd tegen inter-culturele vergelijkingen. Geconcludeerd wordt, dat het aanbevelenswaard is enkele voorzichtige experimenten volgens het heroïne-inductie-model op te zetten, teneinde enig inzicht te verkrijgen in de mogelijkheden om tot stabilisatie te komen en in het feitelijke gedrag van de verslaafden die aan een verstrekkingsprogramma meedoen. Met literatuuropgave.

83

88

Epen, J.H. van. *Therapeutische 'modellen' bij opvang en behandeling van verslaafden aan drugs en alcohol.*

Maandblad geestelijke volksgezondheid, 32e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 584-592 (N.).

De laatste jaren zijn de opvangmogelijkheden voor verslaafden toegenomen, waarbij relatief meer mogelijkheden gecreëerd werden voor drugverslaafden dan voor alcoholici. Diverse opvangcentra, klinieken en ambulante programma's werken vanuit verschillende behandelingsfilosofieën. Over verslaving wordt verschillend gedacht en dit denken over verslaving spreekt een belangrijk woord mee in de uiteindelijke aanpak en benadering. De auteur onderscheidt zes theoretische modellen bij de opvang en de behandeling van verslaafden aan drugs en alcohol: het somatisch-medische, het psychiatrische, het gedrags-therapeutische, het micro- en macro-sociale, en het aanvaardingsmodel. Uitvoerig wordt ingegaan op het psychiatrische model, waarvan vóór en tegen wordt belicht. Verslaving wordt in dit model gezien als een symptoom van een onderliggend psychiatrisch lijden. Heft men dit lijden op dan is ook de verslaving te behandelen. De toepassing van deze werkhypothese veronderstelt een actieve inzet van de verslaafde. Dit

is vaak zijn grootste handicap. Door de auteur wordt de methadon-behandeling ondergebracht bij het somatisch-medische model.

89

Goos, K. *Na negen jaar heroïne-verstrekking: enige beschouwingen bij het Britse experiment.*

Maandblad geestelijke volksgezondheid, 32e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 619-626 (N.).

De Britse handelwijze aangaande heroïne-verstrekking, waarbij onder medisch toezicht ook injecteerbare heroïne aan verslaafden wordt voorgeschreven, wordt in dit artikel besproken. Heroïne-verstrekking blijkt geen algemeen gebruik te zijn. Gegevens over aantallen verslaafden in Engeland worden genoemd. De praktijk van tien jaar heroïne-verstrekking heeft het effect gehad dat de zwarte-markt-criminaliteit is afgenomen. Maar ook de verstrekkingen namen af. Over de gevolgen van de verandering in het voorschrijvingspatroon in Engeland is op dit moment nog weinig te zeggen. De Engelse behandelaars maken steeds minder gebruik van heroïne-verstrekking en aan nieuwe patiënten wordt zelfs helemaal geen heroïne meer voorgeschreven. De auteur beschrijft verschilpunten met de Nederlandse situatie. De vraag of de mogelijkheid van heroïne-verstrekking door behandelingsinstituten in ons land ook gebruikt zou moeten worden valt, afgaande op de Engelse ervaring, te bevestigen noch te ontkennen.

84

90

Lorè, C. en M. Stiaccini. *Sulle quantità, modiche e non, degli stupefacenti e delle sostanze psicotrope.* (Over het al dan niet geringe van hoeveelheden drugs en psychotrope stoffen).

La giustizia penale, 82e jrg., nr. 6, juni 1977, blz. I 190-192 (I.).

De eind december 1975 in Italië van kracht geworden wet op de verdovende middelen spreekt op twee plaatsen over 'kleine hoeveelheden' daarvan. Men mag een kleine hoeveelheid voor eigen gebruik in bezit hebben: dit is niet strafbaar ook al heeft men de drugs niet op een medisch recept verkregen. Op een andere plaats spreekt de wet over het in omloop brengen van kleine hoeveelheden. Afgezien van de betrekkelijkheid van het begrip 'kleine hoeveelheid' vraagt een dergelijk tweevoudig gebruik volgens de schrijvers om nadere uitleg en om duidelijke jurisprudentie. Ook hebben ze bezwaar tegen het feit dat deze nieuwe wet het weer niet of nauwelijks mogelijk maakt de grote handelaren te grijpen.

91

Newman, Ch. L. en B.R. Price. *Jails and drug treatment: a national perspective.*

Federal probation, vol. 20, nr. 3, september 1976, blz. 3-12 (U.S.A.).

Schrijvers geven in dit artikel de resultaten weer van het National Jail Resources onderzoek. Dit onderzoek had ten doel de hulpverlenings- en reclasseringsdiensten te identificeren en analyseren, die zich op lokaal niveau bezighouden met aan drugs verslaafde gevangenen. Uit de onderzoeksgegevens destilleren de auteurs een vijftiental algemene, voor alle c.q. de meeste gevangenis opgaande, conclusies, wat betreft de populatie die de gevangenis bevolkt, de ontbrekende procedures binnen de gevangenis, contacten van hulpverleningsdiensten binnen de gevangenis met die daarbuiten e.d. Schrijvers ontwerpen aan de hand van de onderzoeksgegevens een viertal modellen voor het verlenen van hulp aan gevangenen. Deze modellen fourneren een analytisch instrument om variaties in de organisatie en concretisering van de hulpverlening te beschrijven. De schrijvers staan een model voor, waarbij de hulpverleningsdiensten van de gevangenis en van die daarbuiten tijdens en na de gevangenschap gecoördineerd worden.

Straten, J. van. *De Gouden Driehoek: bron van alle heroïne-ellende.*

85 Het tijdschrift voor de politie, 39e jrg., nr. 2, februari 1977, blz. 49-52.

In dit artikel geeft de auteur een beschrijving van de papaverteelt in Thailand, Birma en Laos, de zogenaamde Gouden Driehoek. Hij geeft hierbij een toelichting op de historische ontwikkeling en de maatschappelijke achtergronden. Hieruit blijkt duidelijk dat de belangen van de plaatselijke bevolking bij deze papaverteelt lijnrecht tegenover de belangen van de andere werelddelen liggen. De auteur geeft in het kort aan wat de verschillende internationale organisaties doen om de negatieve affecten van deze papaverteelt teniet te doen. In het licht van het drugprobleem wordt in verschillende landen getracht de produktie te beperken, maar zolang geen andere produkten voor de plaatselijke bevolking even rendabel zijn, zal dit moeilijkheden opleveren.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Sir Winston Churchillaan 366, 's-Gravenhage, tel. 94 93 83, toestel 143.

Agressief gedrag; oorzaken en functies; onder red. van P.R. Wiepkema en J.A.R.A.M. van Hooff; met medew. van B. Bermond, J.J. Boersema, G.C. Brantas et al.
Utrecht, Bohn enz., 1977.

86

Doek, J.E. en S. Slagter. Kinderbescherming in Nederland.
Utrecht enz., WIJN enz., 1977.

Ekkers, C.L. Aktivatie en agressie.
Leiden, Rijksuniversiteit Leiden, 1977.
Proefschrift Leiden.

Engelsman, E.L., en J. Hamel. Huisvesting en hulpverlening.
's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1977.

Fromberg, E. Naar een geïntegreerd drugbeleid; voorstel voor de ontwikkeling van een circuit van voorzieningen ten behoeve van drugverslaafden in de stad Amsterdam.
Amsterdam, Stichting Kontakt Sentra, 1977.

Gerven, W. van. De taak van de rechter in een West-europese democratie.
Antwerpen enz., Kluwer, 1977.

Goldstein, H. Policing a free society.
Cambridge, Mass., Ballinger, 1977.

Graaf, F. de, Rechtsbescherming van persoonlijkheid, privéleven, persoonsgegevens.
Alphen a/d Rijn, Tjeek Willink, 1977.

Halper, A., and R. Ku. New York City police department; street crime unit.
Washington, U.S. Department of justice, Law enforcement assistance administration, National institute of law enforcement and criminal justice, ca. 1977.

Indewey Gerlings-Huurman, Th. *Het Leeuwarder euthanasie-proces; feiten en commentaren.*
Nijkerk, Callenbach, 1977.

Junger Tas, J. *Een observatie-onderzoek naar het werk van de politie surveillance; met medew. van A. van der Zee-Nefkens.*

's-Gravenhage, Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van justitie, 1977.

Krantz, L., L. Bagge and N. Bishop. *Recidivism among those conditionally released from prison during 1973.*
Stockholm, National prison and probation administration, research and development unit, 1977.

Lange, O.R. de. *De rol van de rechter in de samenleving; een aanvullend onderzoek ten behoeve van de Staatscommissie herziening rechterlijke organisatie.*
's-Gravenhage, Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van justitie, 1977.

Mesman Schultz, K. *Aanpassing en predictie van aanpassing, 2.*
Amsterdam, SISWO, 1977.

Mishandelde, *Het, kind; herkenning-hulpverlening-preventie; onder red. van W.H.G. Wolters.*
Nijkerk, Callenbach, 1977.

Nagel, W.H. *Het betrekkelijke van kriminaliteit.*
Alphen a/d Rijn, Samsom, 1977.
Kriminologische cahiers, 1.

Nagel, W.H. *De functies van de vrijheidsstraf.*
Alphen a/d Rijn, Samsom, 1977.
Kriminologische cahiers, 3.

Nagel, W.H. *Het werkschuwe tuig.*
Alphen a/d Rijn, Samsom, 1977.
Kriminologische cahiers, 2.

Narcotic, *The, drug situation in Sweden; a survey by the Swedish Council for information on alcohol and other drugs.*
Stockholm, Centralförbundet för alkohol och narkotikaaplysning, 1976.

Peyrefitte, A. *Réponses à la violence; rapport à M. le président de la République, présenté par le Comité d' études sur la violence, la criminalité et la délinquance.*
Paris, La Documentation Française, 1977.

Sample surveys of the victims of crime; ed. by W.G. Skogan.
Cambridge, Mass., Balinger, 1976.

Smith, R. *Drug programs in correctional institutions.*

Washington D.C., U.S. Department of justice, 1977.

Stanley, P.R.A. *Crime prevention through environmental design; a review; publ. under the authority of F. Fox, Solicitor general of Canada.*
Toronto, Solicitor General Canada, Research division, 1976.

Straver, C.J. *Sex-uitbeelding en sex-verbeelding; theorie en onderzoek over betekenis en uitwerking der z.g. pornografie.*
Zeist, Nederlands instituut voor sociaal sexuologisch onderzoek, 1977.

Tegen de regels; een inleiding in de criminologie;
door L.J.M. d'Anjou, R.L. Bergsma, A.S. Blumberg et al. onder red. van J. Fiselier, E. Lissenberg, B. Rombouts et al.
Utrecht, Ars Aequi, 1977.

Toekomst in de rechterlijke macht; een verkennend onderzoek naar meningen van raio's over de rechtspleging, hun selectie en zelfbeeld en naar knelpunten in hun opleiding; onderzoek opgezet en uitgevoerd door de Vereniging van rechterlijke ambtenaren in opleiding; georganiseerd door P.A.J.Th. van Teeffelen; met medew. van C.J.M. Schuyt en F.W.M. van Straelen.
's-Gravenhage, Nederlandse vereniging voor rechtspraak, 1977.

Toekomst, De, van de rechtshulp; bundel ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Nederlandse orde van advocaten.
Zwolle, Tjeenk Willink, 1977.

Uitgangspunten voor een beleid inzake de hulpverlening aan drugverslaafden.

's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1977.

Kamerstukken 1976-1977, No. 14 417, nrs. 1 en 2.

Victims and witnesses; their experiences with crime and the criminal justice system; by R.D. Knudten, A.C. Meade, M.S. Knudten et al.
Washington D.C., U.S. Department of justice, 1977.

Redactie

drs. G.A. van Bergeijk

mr. M.R. Duintjer-Kleijn

mr. P.F. van der Heijden

Wetenschappelijk onderzoek- en documentatie-
centrum, Boogaard-Centre,

Sir Winston Churchillaan 366, Rijswijk

Voor inlichtingen en adreswijzigingen

Telefoon 94 93 83, toestel 137

Druk

Staatsdrukkerij 's-Gravenhage

*Opname in dit blad betekent niet, dat de
inhoud van het artikel het standpunt van de
Minister van Justitie weergeeft.*

*Het wetenschappelijk onderzoek- en
documentatiecentrum wil slechts uw aandacht
vestigen op hetgeen in de vakliteratuur leeft.*